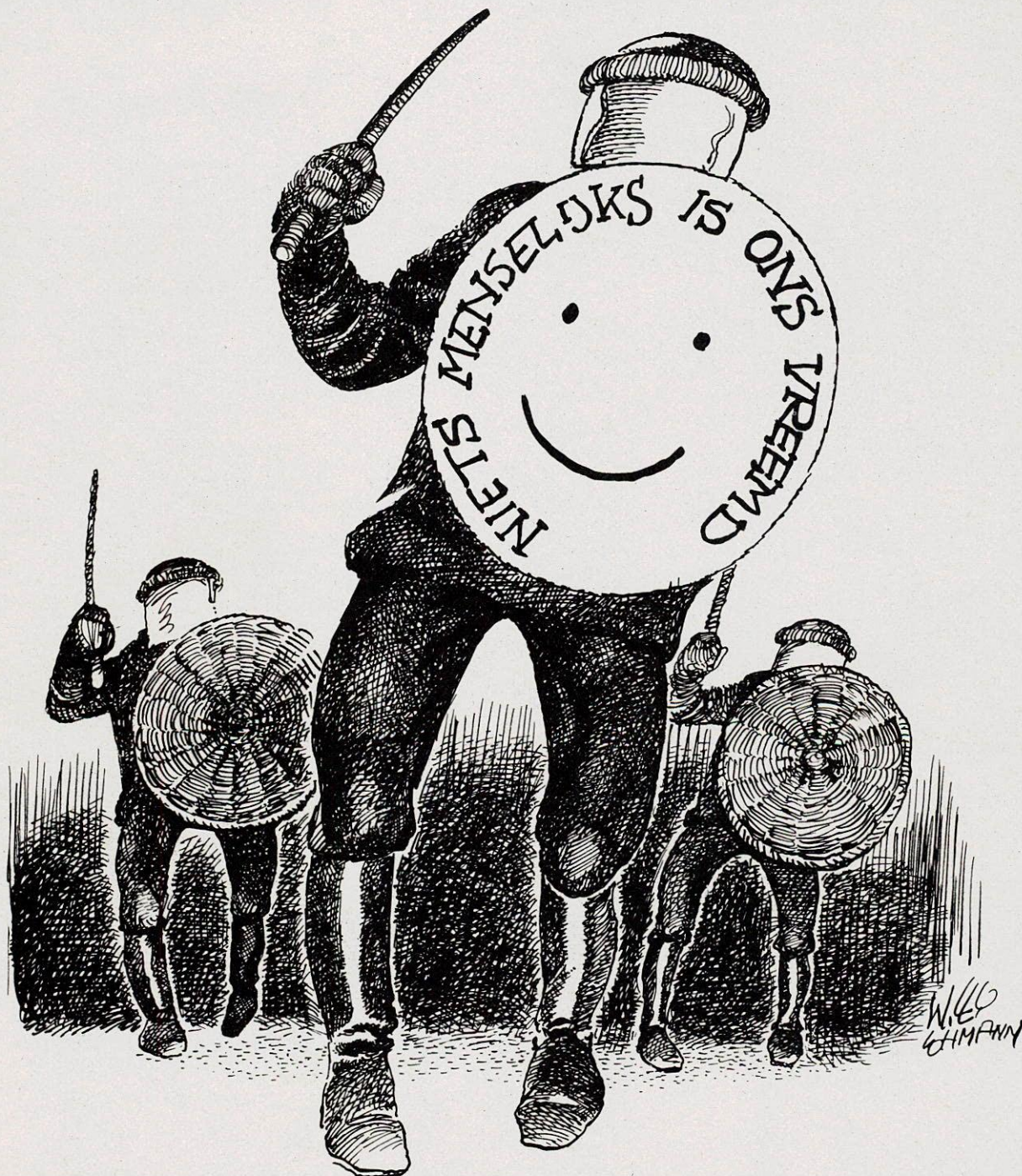

EGO

NOVEMBER 1981

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING IN DE KRIJGSMACHT

Abonnementsprijs f 12,- per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Wim Heij (voorzitter),
Jacques van den Blink (sekretaris),
Frank Spoelstra (eindredakteur),
Klazien van Brandwijk, Hans
Schonk, Joost de Vries.

Adres red. en admin.:

Bureau hoofdraadsman
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist.
Tel. 03404-14436.

Vaste medewerkers:

Seine van de Belt, Bert Brounts,
Adriaan Bijl, Anton Constandse,
Sietse van der Hoek, Erik van der
Hoeven, Ruud Janssen, Jan
Kooijman, Willy Lohmann, Frits
Maas, Leo van Opzeeland, Rien
Robijns, Adriaan Soeterbroek, Jan
Stoof, Jeroen de Valk, Frans
Wermer, Hans van Wissen.

Vormgeving:

Joop van Rossum/Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht
Gedrukt op kringlooppapier

Inhoud

Een vonnis in 1981	2
Lezers schrijven	3
Rockpalast-nacht	4
Geen blad voor de mond (6)	6
Wat te doen en wat te laten? (8)	8
Olie en macht	10
Twee Nederlandse films	12
De politie dreigt een eenheids- worst te worden	14
Marc Chagall	18
Berichten	21
Boeken/bladen/brochures	22
EGO-puzzle	23

Een vonnis in 1981

De 17-jarige Marcus Sarjeant gaat vijf jaar de gevangenis in. Hij zal 22 jaar zijn als hij er weer uitkomt. Precies die vijf jaren die de kansarmen in Engeland, en trouwens overal op de wereld, nodig hebben om althans een kleine kans te hebben zich ergens in te bekwamen en iets te leren, teneinde het recht op arbeid vervuld te zien, brengt hij in afzondering door. Een levenslange ongeschoolde werkloze gecreëerd.

Wat gebeurde er?

Wat voor verschrikkelijks heeft die jongen dan wel gedaan, want het is waarachtig niet niks! Vijf jaar en dat in een Engelse gevangenis. Bommen gegooid, mensen gedood, een brug opgeblazen of wat dan wel? Neen, niets van dit alles. De 17-jarige heeft de Koningin van Engeland doen schrikken. Tijdens de z.g. „Trooping the Colour”, een parade die gehouden wordt ter gelegenheid van de verjaardag van de vorstin, heeft hij toen zij te paard een regiment inspecteerde zes schoten met een alarmpistool gelost, het is waarachtig niet mis, zes schoten.

Regelmatig staan er plaatjes in de krant, waarop te zien is hoe paarden, voor overigens veelal overbodige gebeurtenissen, aan allerlei geluiden worden gewend, en daar is ook het geluid van schoten bij. We mogen dus aannemen dat ook dit paard „geoefend” was en zo niet, dan

moet de opperstalmeester maar eens worden aangesproken. Ook mogen we regelmatig vernemen hoe edele vorstelijke personen als het ware met het meest edele dier, het paard opgroeien. Een van de bewijzen van het beter zijn dan gewone mensen was altijd dat vorsten op grote edele paarden reden, terwijl het gewone volk liep. Aan te nemen is dan ook dat de Koningin van Engeland goed kan rijden.

Dus wat kon er eigenlijk gebeuren? Niets, en er gebeurde ook niets! De vorstin hield haar paard keurig in bedwang en reed rustig door! De zes schoten van Sarjeant verwaaiden op de vlagen van de wind. Gelukkig werd de onverlaat onmiddellijk gegrepen en drie maanden eenzaam opgesloten. Het duurde nl. drie maanden voordat de zaak van de verdachte Sarjeant voorkwam; in die eenzaamheid kon en moest hij maar eens goed nadenken.

Paniek tijdens de parade op 14 juni ter gelegenheid van de Engelse Koninginnedag, toen een 17-jarige toeschouwer zes losse patronen met een speelgoedpistool afvuurde. Het paard van Koningin ELISABETH II schrok even van de knallen, maar de Britse vorstin had haar paard snel weer onder controle en zette de parade gewoon voort. (ANP-foto en -onderschrift)

EGO jaagt het schaamrood
op de kaken

Marcus Sarjeant werd direct gegrepen en afgevoerd (ANP foto)

Vreemde redeneringen

Het voorgaande gelezen hebbende vraagt de onbevangen lezer zich natuurlijk af hoe de gebeurtenissen en de straf met elkaar in verbinding staan.

Je kunt toch niet een jonge jongen drie maanden eenzaam opsluiten en dan nóg eens vijf jaar gevangen zetten, wegens het veroorzaken van een onaangenaam incident waarbij niets is gebeurd?

In Engeland kan dat wel en dan redeneer je als volgt. Straf niet wat er gebeurd is, maar wat er had **kunnen** gebeuren. Als Marcus Sarjeant erin was geslaagd om een echt pistool met echte munitie te kopen, dan zou hij de Koningin hebben vermoord. Hij zou het gehele land in diepe rouw hebben gedompeld.

Afgezien van het feit dat het mij juridisch nogal vreemd voorkomt, dat iemand wordt gestraft voor iets dat hij **eventueel** had **kunnen** doen, gaat dit vonnis ook nog voorbij aan het feit, dat de jongen geen wapen had kunnen krijgen. Natuurlijk niet, want waar moet een minimumlijder in Engeland geld vandaan halen om een pistool te kopen?

Ten tweede had hij op zijn minst toch nog wat extra munitie moeten hebben om te oefenen en dat is al even onbetaalbaar.

Met andere woorden: De kans dat deze jongen ooit in zijn leven zal

kunnen beschikken over een echt pistool met bijbehorende munitie is wel uiterst gering, om niet te zeggen die kans bestaat niet.

En stel nu het imaginaire geval, dat hij zich wel pistool en munitie had kunnen aanschaffen, dan had hij nog iets of iemand moeten raken ook, want dat is wel een vereiste om iemand te doden. Ook in dat geval is de eventuele wil van verdachte niet alleen bepalend, maar ook nog een scala van omstandigheden die hij niet in de hand heeft of kan beïnvloeden.

Vonnis als een vergiet

Ondanks het feit dat er geen houdbare theorie was te construeren, ondanks het feit dat de verdediging wees op het enigszins labiele karakter van de jongen, ondanks het feit dat de verdachte zelf verklaarde de vorstin slechts aan het schrikken te hebben willen maken, werd een vonnis rammelend als een uitgedroogde boerenwagen uitgesproken. Vijf jaar de nor in, op grond van zo'n vonnis als een vergiet.

Wie zei ook al weer dat het heel laf is om vorstelijke personen op enigerlei wijze aan te vallen, omdat deze zich niet kunnen verdedigen?

Adriaan Bijl

lezers schrijven

In het augustus/septembernummer namen wij in deze rubriek een verhaal op, getiteld „De Française” en geschreven door een dienstplichtig sergeant. We honoreerden die inzending met een boekenbon en plaatsten tevens een **uitnodiging** aan EGO-lezers om eigen bijdragen te leveren. Robert Blokdijk, dienstplichtig in de generaal Spoorkazerne in Ermelo, stuurde ons drie gedichten, die zijn beleving van de dienstsituatie weer geven. We drukken ze hieronder af.

Wie volgt?

Nogmaals: het gaat dus om korte verhalen, gedichten, limericks, tekeningen, foto's, commentaren op de dagelijkse situatie, reacties op EGO-artikelen e.d. Vermeld bij inzending duidelijk naam en adres en voorkeur voor boeken- of platenbon. Bijdragen sturen naar:

Redactie EGO, Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71, 3708 GC Zeist.

**Deze eenheid
komt voort
uit gebrek.
Bijgeschaafd
met behulp van dwang.
De uniformiteit
toont de onmacht.
De matheid
komt voort
uit angst.**

**Je wordt hier gek
van de kreten
die je niet horen wil.
Aangetast
door het groen
loop je doof verder.
Je sluit je ogen
uit zelfbehoud.
Je moet dieper ademhalen,
want je bent nog niet immuun.**

**Iedere verplichting
legt de motivatie
een weigering op.
Verzet
is geen wapen.
Dus het lukt ze toch.**

Wat de buitenkant betreft.

Robert Blokdijk

Rockpalast-nacht

J.l. 17 oktober hebben popliefhebbers weer een nacht lang kunnen genieten van de traditionele Rockpalast-nacht.

Dit keer was er een uitzonderlijk goed aanbod.

The Undertones, Black Uhuru, Roger Chapman en Mink DeVille.

Bijna alle Europese televisie-stations namen het programma over van de Duitse t.v. Als extra gebaar was de muziek ook via de radio in stereo te beluisteren.

Hieronder volgt een belichting van de groepen, die er te zien waren.

The Undertones

De groep komt uit Londonderry in Noord-West Ierland. De jongens van deze groep hebben hun tienerjaren doorgebracht temidden van bloedige rellen en schietpartijen. Ze komen alle vijf uit het katholieke deel van Derry. Een uitstekende voedingsbodem voor politiek geëngageerde popmuziek. Maar niets is minder waar in hun geval.

De onlusten in Derry brengen een enorm gebrek aan vermaak. Er was niets te doen, dus gingen ze zelf maar muziek maken, want dat vragen ze op de t.v. Damian O'Neill (gitaar): „'t Is natuurlijk leuker om in een groep te spelen dan in een rij te staan bij het stempellokaal”.

Aanvankelijk werden er alleen teksten geschreven, die goed in het gehoor lagen. Dat is enigszins veranderd. In „Crisis of mine” wordt de vraag gesteld of je wel of niet moet zingen over bijv. de Ierse hongerstakingers. Een moeilijke keuze, want als je stelling neemt in een land als Noord Ierland is de kans op wraak levensgroot aanwezig. Vergeleken bij streekgenoten als Stiff Little Fingers, die wel duidelijk politiek geëngageerde popmuziek brengen, kan je de Undertones een vorm van ontsnapping verwijten. Maar zoals gezegd, ze veranderen langzaam. Wat maakt hun muziek nu zo boeiend? Het is tijdloze pop. Opwindend, natuurlijk, enthousiast en gevoelig.

Een stelletje eenvoudige akkoorden, een doorstomend ritme en de stem van zanger Fergal Sharkey geeft de indruk, dat er schuurpapier uit z'n keel moet worden gehaald. Het klinkt allemaal zo echt en simpel, dat het lijkt alsof iedereen dit had kunnen verzinnen. Daar schuilt waarschijnlijk ook het geheim van hun muziek. De prima combinatie van opwinding en natuurlijkheid. Nog steeds een groep met toekomst. Hun muzikale ontwikkeling van punk naar muziek met soul-invloeden, getuigt hiervan.

Elpees:

The Undertones ('79)

Hypnotised ('80)

Positive touch ('81).

Black Uhuru

Black Uhuru (Zwarte Vrijheid in het Swahili), een op dit moment in het oog springende reggae-groep uit Jamaica. Een militant Rasta-trio dat genoemd wordt als opvolgers van wijlen Bob Marley.

Ze hebben een revolutionaire boodschap. Het Rastafari-geloof. Terugkeer naar Afrika. Ethiopië als het beloofde land. Een voor ons primitief aandoend denken over rolpatronen (zoals een vrouw die ongesteld is mag zich niet in mannengezelschap begeven, etc.).

Een uitgebreide belichting van de Rastafari-beweging zal t.z.t. aan bod komen in EGO's artikelenreeks popstromingen, dus dan meer daarover.

De groep kwam afgelopen zomer op een nare manier in de belangstelling te staan. Tijdens een concert in de Londense Rainbow, was er een steekpartij met als gevolg een dode te betreuren. Een dode, die Englands sociale ellende symboliseerde. Geweld als (wrange) uitweg is geen onbekend gegeven voor een groep die uit Jamaica komt. Tijdens de politieke verkiezingen op Jamaica verbleven de leden van Black Uhuru in New York, uit angst voor het opblazende geweld.

Black Uhuru vindt dat er vele vergissingen worden gemaakt in de strijd tegen de onderdrukking op Jamaica. De in het nauw gedreven jongeren moeten zich verenigen en strijden tegen de onderdrukkers en zich niet op elkaar afreageren. De muzikale vormgeving van de groep is experimenteel en progressief. Hun teksten en muziek veranderen voortdurend. Stuwende, dreurende reggae ondersteund door een vitaal stemgebruik. Voor de reggaefanaten een verademing.

Elpees:

Love-crisis ('77) – heruitgave

Black Sounds of freedom

Showcase ('79)

Sinsemilla ('80)

Red ('81)

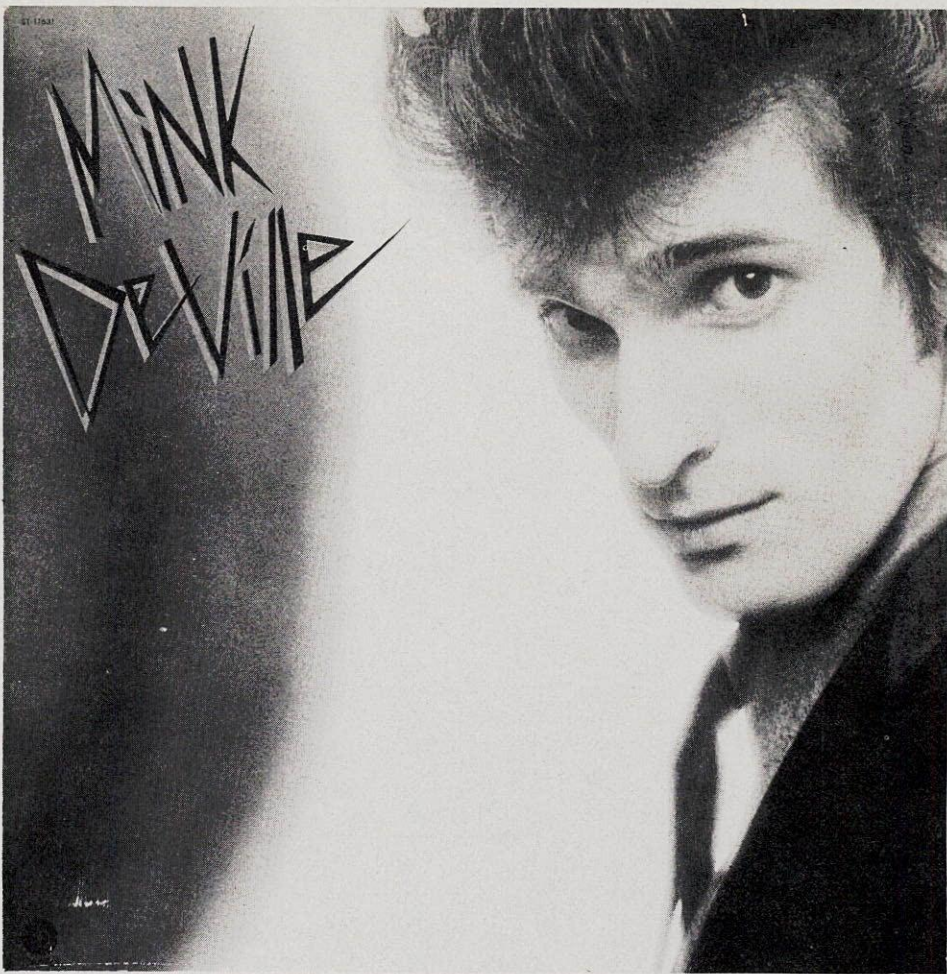

Roger Chapman in actie!

Roger Chapman

De stem van Chapman wordt vaak vergeleken met die van de zanger van the Undertones. Bijna twee jaar geleden verklaarden the Undertones, dat ze nog nooit van Chapman hadden gehoord. Ze vroegen aan de verslaggever of de beste man nog leefde. Na de Rockpalast-nacht is dat in ieder geval opgehelderd.

Chapman is een markante figuur in de pop-wereld. Hij was de stuwende kracht achter de groep Family. De bühne-act van Chapman in deze

groep was een sensatie. Een groep die nooit commercieel werd en origineel bleef. Dit mede door Chapman's dynamische persoonlijkheid. Wie op de eerste rijen zat tijdens de Family-concerten had grote kans met verwondingen naar huis te keren. Volkomen in trance schokte Chapman over het podium. Z'n motoriek leek gestoord. Alles wat hij op het podium tegenkwam gebruikte hij om mee te zwaaien, slaan en gooien. Als het te dol werd drukte één van de roadies hem op een stoel. Nadat de schade hersteld was mocht hij weer verder.

Na het uit elkaar vallen van Family begint Chapman de groep The Streetwalkers. Mijs inziens zijn belangrijkste muzikale periode. Na de Streetwalkers start hij een solo-carrière. In Duitsland is hij nog steeds erg populair. In tegenstelling tot de Hollanders vertonen de Duitsers vaker voorliefde voor de oude (rock-)rotten in het vak.

Elpees na Family-periode:
 Chappo ('79)
 Live in Hamburg ('80)
 Mail order magic ('81)
 Hyenas only laugh for fun ('81)

Mink DeVille

Zanger Willy DeVille is de oprichter van de uit de new-wave voortgekomen groep. Een groep die verschil-

lende muzikale stijlen kan laten zien. Latin-rock, soul en rhythm en blues spelen ze net zo makkelijk als new-wave. Grote bekendheid hebben ze nog niet gekregen. In Nederland was er één klein hitje - Spanish Stroll. Deze groep uit New York heeft j.l. oktober weer een elpee afgeleverd. Een gedegen werkstuk, maar het bracht weinig nieuws onder de zon. Doch naar de stem van DeVille blijft het prima luisteren.

Elpees:
 Mink DeVille ('77)
 Return to Magenta ('78)
 Le Chat Bleu ('80)
 Coup de Grâce ('81)

Jacques van den Blink

Geen blad voor de mond (6)

Michel van Winkel: een vlootaalmoezenier die tussen wal en schip raakte

„Ik vervloek het systeem, dat zestienjarige jongens in dienst haalt (...) Die jongens worden militair gemanipuleerd. Het zijn robotjes. Ik vind het schandalig, dat kinderen van zestien jaar gelijmd kunnen worden voor een contract op straffe van gevangenisstraf. Ze hebben maar drie maanden proeftijd. Vergeet niet dat tachtig procent van de bezetting zo wordt aangeworven.”

Deze uitspraak van vlootaalmoezenier Michel van Winkel – in een vraaggesprek met het toenmalige blad *Salvo* (maandblad voor militairen uitgegeven door het Nationaal Katholiek Thuisfront) in februari 1969 – veroorzaakte een deining in de, tot dan toe, rimpelloze vijver van het marinewereldje. Ruim twaalf jaar later voegt hij er nog aan toe: „Ik vond dat geen enkel bedrijf in Nederland dat kon doen met minderjarigen, maar de overheid deed dat wel in haar krijgsmacht. Ik was tegen dat contract van die zes jaar en ook marinemensen voelden wel aan dat dat eigenlijk niet kon, maar men vreesde anders geen bemanningen meer te krijgen.”

Eigenlijk zijn de moeilijkheden met dat Salvo-vraaggesprek begonnen?
Ja, dat kan je wel zeggen. Ik was 'n onbekende aalmoezenier in de beginjaren. Toen kwam dat interview met *Salvo* en daar raakten een aantal mensen van ondersteboven. Er werden heilige huisjes omver geschopt, waarvan overigens velen ook wel zagen dat het knelde. Maar toen ik dat openlijk had gezegd in dat blad, vond men dat ik me de-loyaal had gedragen tegenover de marine. Maar ik was niet loyaal aan de marine, maar aan de mensen in de marine. Daar zijn wij immers voor als g.v.-ers.

Bijna twee jaar na dat bewuste Salvo-artikel stelde de hoofdvlootaalmoezenier (Hvlam), dr. L. A. M. Goossens, voor je op het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) te plaatsen. Voorzag je problemen?

Ja, omdat ik hier en daar hoorde van officieren, die het eigenlijk met mijn werkwijze wel eens waren, dat ik in kringen van hun eigen groep werd beschouwd als een gevaarlijke ondermijner van bijv. marinestandpunten en de rust aan boord. Toen de Hvlam in Den Haag aan het Bureau Officieren formeel meedeelde, dat Van Winkel naar het KIM zou gaan, ging de plaatsvervangend vlagofficier-personeel direct dwars liggen. Maar ook op het KIM zelf ontstond vanaf het eerste moment weerstand. De eerste officier van het KIM – die mij niet persoonlijk kende – had bij de commandant van het KIM aangemeld, dat ze in mijn figuur een rooie rakker zouden krijgen op het KIM en dat hij daar nooit in zou be-willigen.

Wat waren de bezwaren?

De bezwaren waren, dat als ze uitgerekend zo'n rooie pater als aalmoezenier bij de officieren in opleiding neer zouden zetten, dan kregen die

adelborsten van meet af aan dit soort invloeden naar binnen en dat wilde men voorkomen. Nog op dezelfde dag dat de Hvlam in Den Haag verzocht mijn plaatsing op het KIM administratief te regelen, trok ook de Commandant Zeemacht Nederland, zetelend in Den Helder, in Den Haag aan de bel om te vertellen dat ze Van Winkel op het KIM niet moesten.

Maar nu precies?

Allereerst dat artikel in *Salvo*, maar dat was niet het enige. Andere bezwaren waren het lidmaatschap van o.a. de PPR en politieke opvattingen over Zuid-Amerika en Zuid-Afrika, het bezoeken van het politiek café Den Helder en uitspraken over onze aanwezigheid in de Nederlandse Antillen. Door dat *Salvo*-artikel in februari 1969 waren officieren een

beetje gealarmeerd geraakt en die hebben toen steeds geregistreerd en gerapporteerd wat ik bijv. in gesprekken aan de bar losliet. Bij de marine-leiding bestond een dossier-Van Winkel.

De Hvlam handhaafde aanvankelijk, ondanks de bezwaren van het KIM, Den Haag en Den Helder, toch je kandidatuur?

Ja, dat besluit had de Hvlam genomen en kenbaar gemaakt en nu moest het ook worden uitgevoerd. Anders werd zijn bevoegdheid aangetast. Het werd zo een prestige-kwestie.

De zaak kwam op een steeds hoger niveau. Hoe verliep dat?

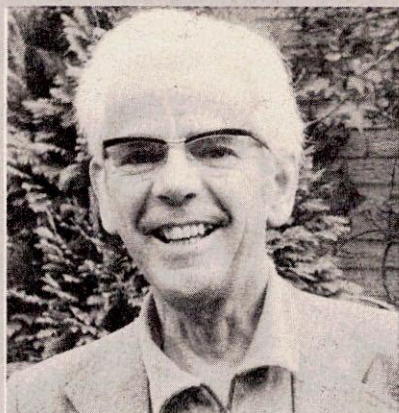
In eerste instantie was Goossens (Hvlam) gaan praten met de Vlagofficier-personeel, admiraal Maas. Deze had zulke bezwaren uit Den Helder gekregen, dat hij er niet mee kon instemmen. Goossens bracht hier tegen in, dat Den Helder daar niets

Michel van Winkel (zie pijl) in audiëntie ontvangen door paus Paulus VI, mei 1965.

Michel van Winkel (58), afkomstig uit een zeer godsdienstig gezin, besloot al op zeer jeugdige leeftijd priester te worden. Hij begon bij de Franciscanen, maar stapte na verloop van tijd over naar de Benedictijnen. Na de bevrijding bouwde hij samen met kollega's een nieuwe abdij bij Doetinchem. Het kloosterleven verloor wat van zijn aantrekkingskracht. Nog meer tijdens een tweejarig verblijf in Rome als theologie-student. Via drie jaar aalmoezenier van 'n groep Italiaanse en Franse waterbouwkundigen in Perzië, belandde hij in 1962 als vlootaalmoezenier bij de Nederlandse marine.

Michel van Winkel krijgt landelijke bekendheid als hij betrokken raakt bij een plaatsingsaffaire. Zijn hoofd van dienst wil hem op het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) plaatsen, maar het

KIM en eigenlijk de gehele marine-leiding willen dit voorkomen. Men wil deze gevaarlijke „rooie pater” zo ver mogelijk bij de adelborsten weghouden. 'n Jarenlange onenigheid, zonder dat er ook maar enige

helderheid komt in de feitelijke problematiek, eindigt tenslotte met het vertrek uit de marine van Michel van Winkel (1973).

In 1975 komt Van Winkel voor de Politieke Partij Radikalen (PPR) bij opvolging in de 2e Kamer. Met groot plezier begint hij zijn werk in de Kamer en met nog meer plezier stapte hij er na twee jaar weer uit.

Sinds die tijd is hij onbezoldigd ombudsmedewerker voor de 2e Kamerfractie van de PPR. Houdt zich bezig met alle mogelijke zaken die langs politieke hoek binnenkomen, maar die vaak uitmonden in een stuk welzijns- en/of pastoraal werk.

Over deze Michel van Winkel, zo'n twaalf jaar vlootaalmoezenier, gaat dit zesde portret in de serie „Geen blad voor de mond”.

over te zeggen had. Later kreeg Goossens te horen, dat het KIM een onafhankelijk instituut was met een bestuur dat de bevoegdheid had docenten aan te stellen. Omdat ik als aalmoezenier op het KIM ook enkele lessen christelijke ethiek gaf, was ik ook docent. Nu, dat bestuur van het KIM wilde deze docent niet benoemen. Dat was natuurlijk onzin. Een aalmoezenier op het KIM is formeel geen docent doch geestelijk verzorger. Ondanks dat de vlagofficier-personeel ook wel inzag, dat hier sprake was van oneigenlijke argumenten, kon hij de plaatsing toch niet door laten gaan. Desnoods tegenhouden zonder argumenten. Daar kon Goossens niet mee accoord gaan en kondigde aan het hogerop te zoeken.

Met wie ging de Hvlam toen praten?
Met staatssecretaris Van Es. Die gaf toe, dat de argumenten niet houdbaar waren. Toch, zei van Es, gaat het niet door, waarop Goossens zei, dat hij naar de kardinaal zou gaan. De hele affaire is toen besproken in de door de kardinaal voorgezeten Raad Militair Vicariaat. Deze raad zat er behoorlijk mee omhoog. Niet zozeer dat ze het vervelend vonden voor Van Winkel, maar ze voelden heel goed aan, dat het eigenlijk een investituurstrijd geworden was. Maakt de kerk nog uit welke bedienaren waar en wanneer worden neergezet?

Het standpunt van de kardinaal was, dat hij over de marine niets te zeggen had en dat de marine niets te zeggen had over zijn aalmoezeniers. Daarmee kwam de oplossing echter nauwelijks dichterbij. De marineleiding heeft toen ook nog geprobeerd om de kardinaal er toe te bewegen mij op kerkelijke gronden terug te roepen. Dat weigerde de kardinaal, na een lang gesprek met mij, te doen. De zaak kwam daarmee in een impasse.

Waarom vroeg je de Hvlam om

schriftelijke informatie over de argumenten en standpunten m.b.t. je niet geaccepteerde plaatsing?

Omdat ik wilde dat men de werkelijke argumenten noemde op grond waarvan men mij onaanvaardbaar vond. Ik begreep op dat moment al, dat die argumenten niet genoemd mochten worden, want men speelde steeds met hetzij valse, hetzij oneigenlijke argumenten. De ware argumenten moesten verborgen blijven. Eigenlijk hadden Goossens en de andere hogere kerkelijke leiding dat al veel eerder op moeten eisen. Toen ik geleidelijk aan zag dat de weerstand van Goossens verzwakte, heb ik zelf geëist dat ze die argumenten zwart-op-wit moesten noemen. Er waren twee mogelijkheden: ofwel ze noemden die argumenten en brachten zichzelf in verlegenheid, ofwel ze zouden de hele zaak inslikken en ik zou gewoon op het KIM geplaatst kunnen worden.

Het begon met niet geschikt voor het KIM, maar het ontwikkelde zich in de richting van ongeschikt voor de totale marine?

Ja, dat klopt. Achteraf blijkt, via informatie van derden, dat het een zaak is geweest tussen admiraals onderling. Dat heb ik ook van Goossens gehoord. De KIM-commandant, schout-bij-nacht Bagchus, zou tegen de marine-leiding in Den Haag gezegd hebben: Als van Winkel op het KIM komt, dan hang ik mijn pet aan de kapstok en dan zal iedereen weten waarom. Dus er was een strijd ontbrand binnen de admiraliteitsraad en om daar van af te komen probeerden ze de bal het veld uit te krijgen. Ik moest geruisloos worden afgevoerd, dan was hun probleem weg en de lucht tussen R.-K. geestelijke verzorging en marineleiding weer schoon.

Dat zou voor iedereen plezierig geweest zijn, behalve...

Maar dan moest die bal zichzelf uit het veld verwijderen, want er bestonden geen geldige argumenten om

'm er van buitenaf uit te halen. Die bal lag rechtmatig in het veld. Ik voelde me niet geroepen om die lui uit hun problemen te verlossen ten koste van mijn eigen pastorale en functionele ondergang. Dat zou ik óók niet gewild hebben als het een ander betrof. Wat ik opeiste was de erkenning, dat dit een zaak was die veel belangrijker was dan de persoon Van Winkel.

De Hvlam stelde zich gedurende het verloop van de affaire steeds vrijblijvend op?

Ja, dat is helaas zo en dat heeft me zeer teleurgesteld. Ik had er zelf niet om gevraagd om op het KIM geplaatst te worden. Het was een zaak die in veel grotere mate het belang van de geestelijke verzorging en de plaats van de GV in de krijgsmacht betrof, dan de belangen van deze of gene aalmoezenier of Hvlam of admiraal of wie dan ook. Dat vond Goossens aanvankelijk ook, maar langzamerhand heeft hij dat principiële standpunt verzwakt, is er beetje voor beetje vanaf gestapt en uiteindelijk door de knieën gegaan.

Tenslotte ben je min of meer accoord gegaan met een vorm van ontslag?

Mijn standpunt luidde: Ik weiger mee te werken aan het met een sisser laten aflopen van deze zaak, maar... als het principiële conflict wordt vertroebeld door de aanwezigheid van een omstreden figuur, dan wil ik best het veld ruimen als daarmee het ge-

geestelijk verzorger: iemand die in het leger tot een hinderlaag hoort

schil op een zuiverder manier, beginselvast, wordt uitgevochten.

En is het daarna, in die zin, opgelost?
Volgens mij niet. Er zijn nog wat schijngesprekken geweest, maar in feite heeft men de zaak laten doodbloeden en heeft men, met wederzijdse instemming, dat verder maar zo gelaten. Een echt duidelijk en oprecht standpunt is er nooit uitgekomen.

Zou zoiets zich dus opnieuw kunnen voordoen?

Ze kijken wel uit om nog een keer heisa te maken. Ik denk dat een hoofdaalmoezenier nu wat zelfcensuurderiger zal inschatten wat er zal gebeuren als hij die aalmoezenier daar gaat neerzetten en dan gooit hij een balletje op, op een wijze zoals dat aan de bar gebeurt, zo van jongens hoe zal ik dat oplossen zonder dat er gelazer van komt.

Het was dus duidelijk een botsing tussen de marineleiding en de leiding van RKGv, terwijl het later hoe langer hoe meer een conflict tussen de marineleiding en Van Winkel werd. Als de RKGv zich steeds even nadrukkelijk had ogesteld als in het begin, was het dan wel zo gelopen?
Nee, zeker niet. Als de Hvlam voet bij stuk had gehouden, dan had de marineleiding geen poot gehad om op te staan en was ik op het KIM geplaatst.

Het had toch ook langs politieke weg opgelost kunnen worden?

Ja, natuurlijk, maar daar waren alle partners geweldig bang voor.

Is, tot slot, ook deze affaire er een voorbeeld van, dat de geestelijke verzorging en de krijgsmacht op gespannen voet met elkaar staan?

Ik denk dat het niet gemakkelijk anders kan dan op gespannen voet met elkaar staan.

De krijgsmacht is nu eenmaal een totale institutie, een allesomvattend systeem, waarbij alles in één denklijn bij elkaar komt en aan elkaar ondergeschikt dient te zijn. In die organisatie is de geestelijke verzorging een soort Fremdkörper, iets wat er in zit, maar er eigenlijk niet bijhoort. Letterlijk een vreemd lichaam, dat er materieel-organisatorisch wel deel van uitmaakt, maar niet principieel. Geestelijke verzorgers, die zich al te zeer gaan identificeren met het apparaat waarin ze functioneren die verdragen hun taak.

De krijgsmacht heeft als taak de democratie, de rechtsstaat te verdedigen, maar heeft zelf een ondemocratische structuur. Zo'n organisatie heeft juist dit soort Fremdkörper nodig. Zou je dat gaan militariseren, zoals o.a. het Amerikaanse leger met zijn geestelijke verzorgers heeft gedaan, dan kan de geestelijke verzorging zichzelf beter opheffen.

Wim Heij

Wat te doen en wat te laten? (8)

Een vraag, die ons het hele leven begeleidt van de wieg tot het graf. Volgens de Joods-Christelijke overlevering begon alle onrust in de wereld met het eten van de boom der kennis van goed en kwaad. Toch lijkt het antwoord op die vraag simpel: Je moet het goede doen en het kwade laten.

Maar direkt volgt die andere vraag, die de grootste denkers van alle tijden trachtten te beantwoorden: WAT IS GOED EN WAT IS KWAAD? Als we daarop eens een voor iedereen bevredigend antwoord konden vinden, dan zouden we in de wereld een heel eind verder zijn. Misschien zouden we niet alleen de kernwapens af kunnen schaffen maar ook de geweren en bajonetten. Of... toch nog niet?

Er zijn misschien mensen, die voor zichzelf heel goed en nog beter voor anderen weten wat goed en kwaad is en desondanks het goede laten en het kwade doen. De Christenapostel Paulus meende zelfs dat alle mensen zo doen, hijzelf niet uitgezonderd: „Want niet wat ik wens, het goede, doe ik, maar wat ik niet wens, het kwade, dat doe ik.” In die uitspraak vatte hij de kern van de christelijke mensbeschouwing samen. De mens, in zonde ontvangen en geboren, is van nature tot in de grond bedorven: geneigd tot alle kwaad en onbekwaam tot enig goed. Alleen het geloof, zeggen vele christenen, dat door de heilige geest alleen bij wijze van genade wordt verleend, kan de mens tot enig goed bekwaam maken.

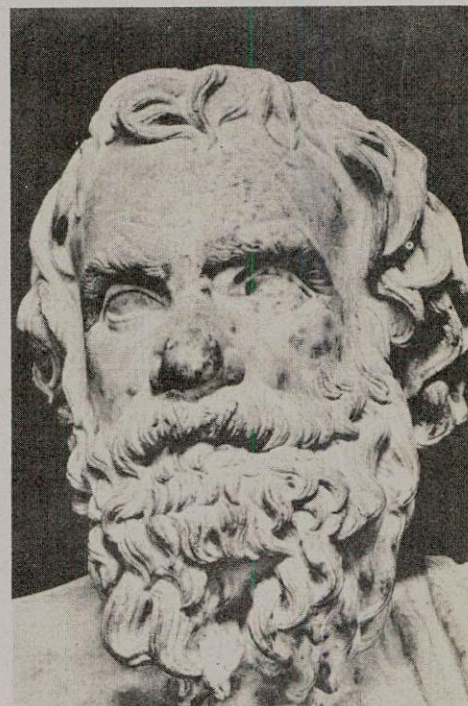
Socrates en het geweten

Dat is precies het tegenovergestelde van wat Socrates leerde: „Niemand zondigt vrijwillig”, zei hij, „dat iemand met helder inzicht het kwade verkiest is ondenkbaar.”

Als mensen verkeerd handelen is dat dus alleen te verklaren uit onwetendheid of domheid, wat niet hetzelfde is.

Toch was het redelijk inzicht niet de enige bron voor Socrates om te weten of hij wel of niet juist handelde. In het gesprek met zijn leerling Krito, op de dag dat hij de gifbeker moest ledigen, had hij het over zijn daimon, die hem zijn hele leven had vergezeld, een soort innerlijke stem, die hem niet vertelde, wat hij moest doen, maar hem waarschuwde als het mis dreigde te gaan. De stem van het geweten? De stem, die waarschuwt bij het overschrijden van een grens tussen wat wel en niet mag?

Is het niet zo? Mensen hebben een verstand, om te weten hoe de wereld in elkaar zit en een geweten, om te weten hoe het hoort. Het leven van de mens hangt tussen de twee polen van zijn en behoren, tussen wat is en wat behoort te zijn.

Socrates 469-399 v. Chr.

Het geweten zegt ons dus, wat goed en wat kwaad is. Dat zou heel mooi zijn, maar blijkbaar zijn alle gewetens niet van dezelfde kwaliteit. Het ene geweten keurt af, wat het andere juist goed keurt. Je hebt heel ruime gewetens en zeer nauwluisterende, zelfs zo dat ze op een dwangbuis lijken niet alleen voor de personen in kwestie, maar ook voor hun evenaasten. En tenslotte zijn er ook nog de gewetenlozen.

Met het geweten alleen komen we er niet uit. Dat is een te onzekere basis. Daarom heeft men altijd al gezocht naar een steviger fundament om het doen en laten van mensen in hun onderlinge relaties beter te regelen. Daarom maakte men wetten, waaraan de mensen moesten gehoorzamen. Gehoorzaamheid aan de wet was goed, ongehoorzaamheid slecht. En om dat goed uit te laten komen

schreef men die wetten toe aan bovennatuurlijke machten. Al tussen 1728 en 1686 voor Chr. maakte Hammoerabi, koning van Babylon, wetten voor zijn onderhorigen, die hij liet beitelen in een blok zwart dioriet van 2¼ m hoog. Dat heet de Codex Hammoerabi. Boven de tekst is een reliëf gebeiteld, zodat je kunt zien, hoe de Zonnegod aan Hammoerabi de tekenen zijner waardigheid overhandigt. In het Louvre in Parijs kun je die steen vinden.

De wetten van Mozes

Bekender dan de wetten van Hammoerabi zijn die van Mozes, tenminste bij ons. Je kunt ze nalezen in de boeken Exodus, Numeri en Deuteronomium van het Oude Testament. Als je dat doet, kom je in een vreemde en wrede wereld terecht. Minder wreed, zegt men, dan bij de buurvolk van de Joden, die op bevel van Jaweh vernietigd moesten worden: Gij zult hen volkomen met de ban slaan en hun geen genade verlenen. Hun altaren zult gij afbreken en hun gesneden beelden met vuur verbranden (Deut. 7:1-26). De kern van de Mozaïsche wetten zijn de Tien Gebooden, die door God zelf met vuur werden ingebrand in de stenen tafelen op de berg Sinai. Iedereen kent de geschiedenis. Overigens niet alleen de Tien Gebooden waren zogenaamd van God afkomstig, ook alle andere wetten van Mozes, want steeds staat er boven: „En de Here sprak tot Mozes”.

Later zijn er nog duizenden wetten en wetboeken gemaakt. De spreekwoordelijke wetten van Meden en Perzen; die van de oude Grieken: de Spartaanse van Lycurgus, de veel mildere van Solon in Athene, ter vervanging van die van Draco, die zeer draconisch waren. De Romeinen waren grote wetgevers. Verder zijn de Code Civil en de Code Penal van Napoleon bekend. En nog altijd begint bij ons iedere wet met de aanhef: Wij Beatrix bij de gratie Gods, koningin der Nederlanden... Toch, ondanks die hoge afkomst weet iedereen, dat er wetten zijn in de wereld en zelfs in ons democratische Nederland, die gemaakt lijken om de rijken te beschermen tegen armen, de machtigen tegen de machtelozen. Blijkbaar is er nog iets anders, een zedelijke norm, een eis die boven de wet uitgaat en waar men de waarde of de onwaarde van een wet aan kan toetsen. Wat is die norm? Waar vinden we de maatstaf, waarmee we de wetten kunnen meten?

Jezus en de wet

De Joden hadden al hun vertrouwen gesteld op de wetten van Mozes. Hun wetgeleerden, de farizeeën stonden in hoog aanzien en hadden een geweldig gezag. Zij keken met argusogen rond om te kijken of de wetten

overal gehoorzaamd werden. En zelfs Jezus beweerde, dat hij geen tittel of jota van de wet wilde afdoen. En toch kwam hij in conflict met de farizeeën, toen hij op de sabbat door de velden ging en zijn discipelen korrenaren plukten. De farizeeën beschuldigden Jezus van ongehoorzaamheid aan de wet. Zijn antwoord was: De sabbat is gemaakt om de mens en niet de mens om de sabbat. Later heeft het Christendom dat weer wijselijk vergeten en weer alle vertrouwen gegeven aan de codex, namelijk toen het zich verbonden had met de heersende machten in de wereld, met de koningen en de keizers: met Constantijn de Grote. Jezus had echter als stelregel gegeven voor alle mensen: Heb God lief boven alles en Uw naasten gelijk U zelve. En dat is een voorbeeld, dat later veel navolging kreeg, namelijk om de hele zedewet een grondslag te geven in één allesomvattende formule.

Vooral de rationalistische denkers hebben geprobeerd goed en kwaad samen te vatten in één algemene regel, die onder alle omstandigheden als richtsnoer en als toetssteen voor ons handelen kon dienen. Jezus van Nazareth was niet de eerste, die naar een gulden regel zocht voor het gedrag van mensen. De Chinezen hadden 500 jaar eerder al zo iets; Tze Koeng vroeg: „Is er één woord, waarnaar men zich zijn hele leven kan richten?” De meester (Confucius) zei: „Consideratie jegens anderen. Doe anderen niet aan, wat gij zelf niet wenst.” Dat lijkt als twee druppels water op onze populaire spreuk: Wat gij niet wilt, dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet. Of op het bijbelse: Zoals gij wilt, dat de mensen U behandelen, behandel hen desgelijks.

De regels van Kant

Heel beroemd zijn de vuistregels van de Duitse filosoof Kant: Handel zo, dat de grondregel, die in die handeling besloten ligt kan dienen als principe voor een algemene wetgeving. Dat is wat moeilijk gezegd, maar het komt meen ik hier op neer: Vraag je bij alles, wat je doet, af: Wat zou het gevolg zijn als iedereen zo deed? Leidt dat tot een onmogelijke situatie, dan niet doen. Hij voegde er nog een praktische regel aan toe, die dunkt mij zeer bruikbaar is: De mens is altijd doel op zichzelf en men mag een mens daarom niet enkel als middel gebruiken. Of in de woorden van Kant zelf: Handel zo, dat u de mensheid, zowel in uw persoon als in de persoon van ieder ander, steeds tegelijk als doel, nooit alleen als middel gebruikt. Waar mensen worden opgeofferd aan het belang van de staat, het bedrijf, of de bedrijfswinst; aan de toekomst of aan de familie, daar komt men tot barbaarse uitspraken als Gij zijt

niets, de staat is alles. En dat is de grondslag van iedere diktatuur. Maar het blijft wel de vraag of men in zo'n vuistregel nu een middel heeft om alle ethische problemen tot een juiste oplossing te brengen.

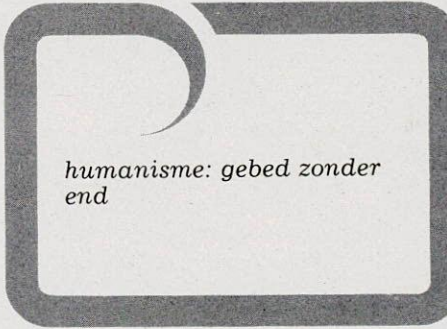
Voorbeelden

Kant meende van wel en geeft een aantal voorbeelden ter verduidelijking, waarvan ik er bij gebrek aan ruimte maar twee wil citeren, een beetje vereenvoudigd dan wel:
1. Iemand is door een reeks tegenslagen wanhopig geworden. Hij vraagt zich af of hij nu vrijwillig van dit leven afscheid mag nemen door zelfdoding? Nee, zegt Kant, dat mag niet, want dat het leven zich tegen zich zelf keert kan nooit tot algemene natuurwet worden verheven.
2. Iemand is in financiële moeilijkheden en wil daarom geld lenen. Hij weet, dat hij dat niet terug kan betalen. Mag hij nu toch lenen, natuurlijk met de belofte het op tijd terug te betalen? Nee, zegt Kant weer: Stel je voor dat iedereen dat deed. Dan zou het bank- en kredietwezen onmogelijk worden. Nee, zo zegt Kant het niet. Hij zegt: „Dan zou ieder vrouwen op beloften vernietigd worden en niemand ooit meer iets kunnen lenen.”

Zo eenvoudig ligt dat. Maar het is wel de vraag of mensen, die in zo'n positie verkeren met deze grondwet voor iedereen en overal geldig uit de voeten kunnen. Kohnstamm, aan wie ik deze twee voorbeelden heb ontleend, zei tenminste daarop: Het gaat er niet om of ieder mens in alle omstandigheden zelfmoord mag plegen; het gaat erom of iemand in zo'n wanhopige uitzonderingspositie dat mag doen. En in het tweede geval zou men kunnen antwoorden: Het kredietwezen heeft ernstiger crisissen doorstaan. Zelfs bankovervallen en staatsbankroeten.

Net zo min als men de waarheid omtrent de werkelijkheid op kan diepen uit één of een paar abstrakte axioma's, zomin is blijkbaar het doen en laten van mensen in onze gecompliceerde wereld afdoende te regelen door de toepassing van één of twee vuistregels. Maar hoe dan? Daarover een volgende keer.

Seine van de Belt

Olie en macht

Saoedi-Arabië: de strohalm van het westen

Voor de vorm wilde sjeik Yamani, de olieminister van Saoedi-Arabië, die donderdagavond 20 augustus nog wel even bellen naar zijn koning Chaled in Ryad. Maar het antwoord kende hij al: zijn land zou ondanks alle smeebeden van de overige OPEC-partners niet bereid zijn de olieprijs hoger te laten stijgen dan 34 dollar per vat. Een dringend verzoek van president Soeharto van Indonesië aan de koning, diezelfde avond, mocht ook niet baten. Evenmin als het discrete bewerken van kroonprins Fahd, met wie op zijn vakantieadres in Marokko met spoed contact werd opgenomen. De Saoedi's bleven op de inderhaast ingelaste laatste OPEC-conferentie, die van woensdag 19 tot vrijdag 21 augustus in Genève werd gehouden hun machtsspel onbuigzaam spelen.

Einde Opec nabij?

In de wandelgangen van het zwaar bewaakte Intercontinental Hotel, gelegen in de diplomatenwijk van het mondaine Genève, werd door de honderden journalisten ijverig gespeculeerd over het einde van het kartel van de Organisatie van Olie Exporterende Landen, dat nog maar twee jaar geleden de Westerse wereld aan zijn voeten leek te hebben en voor de Amerikaanse president Reagan aanleiding was tijdens zijn verkiezingscampagne uit te roepen: „We zullen niet rusten voor we deze bloedzuigers op de knieën hebben.” Was het nu zover? De woordvoerder Hamid Zaheri zei: „Onze kracht is misschien verminderd, maar we kunnen nog steeds druk op de geïndustrialiseerde wereld uitoefenen en we willen onze voorbeeldfunctie ten opzichte van de derde wereld houden. Wij zijn er immers als eerste in geslaagd om de industrielanden voor onze grondstoffen een economische prijs te laten betalen.” En toen dezelfde vraag werd voorgelegd aan de Koeweitse olieminister, sjeik Ali Khalifa al Sabah, sprak deze: „Uw suggesties doen me alleen maar denken aan een uitspraak van de Amerikaanse schrijver Mark Twain. Die heeft eens in een soortgelijke situatie gezegd: „De berichten van ons verscheiden zijn grotelijks overdreven.”

Toch buitelden de dertien olieministers van de OPEC deze keer als nooit te voren over elkaar heen. Zelfs naar buiten toe werd niet eens meer volgehouden dat er eendracht was. In de vergaderzaal kraakte de club, die nota bene versneld bijeen was geroepen om de eenheid te herstellen, helemaal in zijn voegen. Maar daar speelde sjeik Yamani dan ook een pokerspel met gemerkte kaarten. Precies twee jaar geleden, in hetzelfde Genève, had Yamani zijn slag nog verloren. Ook toen tekende hij verzet aan tegen een te grote prijsverhoging van ruwe olie, maar als gevolg van

Saoedi-Arabië's olieminister sjeik Yamani

het schreeuwende tekort toen op de wereldmarkt hoefden de overige OPEC-landen, die meer belang hadden bij een hoge prijs op korte termijn dan hij, niet naar hem te luisteren.

De Iraanse revolutie had voor paniekgolven gezorgd. Oliemaatschappijen vochten om iedere druppel olie. Op de vrije markten werden alle records gebroken. In Amerika stonden de mensen in lange rijen voor de benzinepompen. In die sfeer verhoogde de OPEC de prijzen met tientallen percenten: ze kon immers vrijwel iedere prijs krijgen. De wereld werd op de rand van een chaos gebracht en de tweede oliecrisis na 1973 was een feit.

Andere bronnen aangeboord

Maar nu, twee jaar later, ligt de situatie heel anders. Vorig jaar zomer begon de wereldoliemarkt de eerste tekenen van overaanvoer te vertonen. De eerste oorzaak was de economische teruggang. Door de teruglopen de produktie daalde de vraag naar energie. De particuliere consumenten werden zuiniger, omdat de hoge prijzen door begonnen te tikken in de gelijkblijvende of dalende inko-

mens. Bovendien was de winter betrekkelijk mild. Dat had allemaal tot gevolg dat in Europa de afzet van olieprodukten met tien tot vijftien percent naar beneden ging. Maar bovenal verminderde de onafhankelijkheid van de OPEC.

Toen de prijzen maar bleven stijgen kwamen de eigen alternatieven sneller in zicht. Miljarden dollars werden gespendeerd om andere energievormen versneld door te voeren. De kolen kwamen terug. Winning van olie uit leisteen en teerzanden bleek ineens rendabel. Aardgas werd steeds meer ingezet. En verder werd alle vernuft aangewend voor bezuinigingsprogramma's. De Japanse staalindustrie gebruikt nu nog maar de helft van de olie, die in 1975 nodig was.

Toen de OPEC de prijzen maar bleef opschroeven – van 14 dollar per vat in 1979 tot 41 dollar in 1981 – konden die alternatieve bronnen ook eindelijk rendabel worden ingeschakeld. Oliestromen uit niet-OPEC-landen werden ineens betaalbaar. Voor de OPEC was die ontwikkeling dramatisch. In 1979 leverde het kartel nog 32 miljoen vaten per dag van de benodigde 52 miljoen in de niet-communistische wereld. In 1981 waren er dankzij de besparingen nog maar 48 miljoen vaten nodig, waarvan de OPEC er net 25 miljoen leverde. En de lange-termijn-planning zag er zo uit: in plaats van de 40 miljoen vaten, die de OPEC had gedacht in het jaar 2000 te kunnen leveren aan het Westen, zouden er niet meer dan 12 miljoen nodig zijn. Enigszins verbijsterd sprak in april van dit jaar de plaatsvervangend secretaris-generaal van de OPEC in Rome dan ook: „De geïndustrialiseerde landen zijn in staat om veel sneller alternatieve brandstoffen in te zetten dan de OPEC-landen in staat zijn zelf minder afhankelijk van de olie-export te worden.” In die sfeer achtte sjeik Yamani de tijd rijp om versneld in te grijpen.

Lange termijn strategie

Tijdens een lezing in Ryad begin dit jaar had hij uitgelegd wat zijn politiek zou zijn. „Neem nu een land als Algerije”, zo betoogde hij, „dat verkoopt nu één miljoen vaten per dag, maar de Algerijnse bronnen zijn snel aan het opdrogen. Want in 1985 zal Algerije nog maar 500.000 vaten per dag kunnen verkopen en in 1990 is de koek op. Wanneer ik Algerijn was zou ik vandaag nog aankoersen op een olieprijs van 100 dollar per vat, zelfs al zou ik het risico lopen dat de wereld door mijn actie gedompeld zou worden in een enorme economische crisis. Binnen tien jaar zou de wereld als gevolg van die uiterst hoge prijs andere alternatieven hebben ontwikkeld waardoor de olie overbodig zou zijn. Dat is dan de consequentie, maar dat is mijn zaak als Algerijn niet meer. Mijn olie is op en

het geld heb ik binnen. Maar wij in Saoedi-Arabië willen de levensduur van onze olievoorraad zo lang mogelijk rekken, omdat we nog wel voor 50 jaar in de grond hebben zitten. Dan moet je echter de prijs niet zo ver opjagen dat bijvoorbeeld in het jaar 2000 de industrielanden zoveel alternatieven hebben ontwikkeld dat wij met al onze olie blijven zitten. Bovendien willen we de tijd hebben om onze eigen industrie op te bouwen. Mijn lange-termijn-strategie ziet er daarom anders uit dan die van een Algerijner."

De maanden daarvoor was Yamani begonnen die theorie ook in de praktijk vorm te geven. Want terwijl door de Westerse alternatieven de OPEC-productie het laatste jaar al met 12 percent terugliep en verder de olie uit alle kieren en gaten begon te lekken, deed Saoedi-Arabië precies niet wat het radicale OPEC-boekje zo graag voorschreef. De Saoedi's gingen meer in plaats van minder leveren en lieten hun productie van acht miljoen vaten per dag met ongeveer twee miljoen omhoog gaan. In het laatste kwartaal van 1980 steeg daarvoor het aandeel van Saoedi-Arabië in de totale OPEC-productie tot 43 percent en leverde het land 24 percent van alle niet-communistische olie. Daarmee vulden de Saoedi's meer dan alleen het gat, dat even op de oliemarkt ontstond door het wegvallen van de Iraanse en Iraakse export-olie sinds deze landen vorig jaar september met elkaar in oorlog geraakten.

Yamani speelt hoog spel...

Het machtsvertoon van de Saoedi's was bijna adembenemend. Door de oliekranen wijd open te draaien overvoerden ze de wereld niet alleen met olie, maar verkochten ze die nog voor een prijs van 32 dollar per vat. Vier dollar beneden de officiële OPEC-bodemprijs en zelfs negen dollar onder het bedrag, dat met name de OPEC-haviken Algerije, Libië en Nigeria vroegen. Zo wilde Yamani afkoersen op zijn ideaal: de toekomstige olieprijs koppelen aan een combinatie van zowel Westerse inflatiecijfers als economische groei. Hierdoor zouden de reële olieprijsen (wel dan als eenheidsprijs gekoppeld aan de Saoedi-Arabische „light crude") op een geregelde wijze kunnen toenemen. De westerse wereld zou weten waar ze aan toe was en de producerende landen zouden hun inkomsten op een reguliere basis zien toenemen.

Hoewel Yamani in mei van dit jaar tijdens de toen gehouden OPEC-conferentie in Genève al alle troeven in handen had, kreeg hij zijn partners nog niet op de knieën. Ten eerste zagen de meesten in zijn voorstellen een pure uitverkoop aan het Westen, waardoor de grote toename uit olie-inkomsten uit de jaren zeventig ongedaan zou worden gemaakt. Maar

verder waren ze ook niet overtuigd dat het overschot op de wereldolie-markt al te dramatische effecten op de prijs zou hebben. Maar dat bleek een misvatting. Al vlug werd duidelijk, dat het besluit om voorlopig alles bij het oude te houden niet werkte. Op een markt met overvloedige overschotten begonnen de oliemaatschappijen de producenten tegen elkaar uit te spelen. De duimschroeven werden aangedraaid.

Landen als Koeweit, Libië en Nigeria konden ineens hun olie niet meer kwijt tegen de door hen vastgestelde prijs. Ze werden gedwongen de productie te verlagen, waardoor hun plannings in de war liepen. Alleen de stijgende dollarkoers maakte nog iets goed. Daarom werd in augustus om een spoedvergadering van de OPEC gevraagd in een wanhopige poging toch de klokken met Saoedi-Arabië nog gelijk te zetten. Sjeik Yamani kwam onder enorme druk te staan van zijn partners, die hem smeekten de olieprijs te verhogen en de productie te verminderen. Maar de Saoedische olie-minister bleef pal staan. Een voorstel om een eenheidsprijs van 35 dollar te aanvaarden vond hij niet ver genoeg gaan. Hij vond de verlaging voor de andere landen te gering en de verhoging van drie dollar voor zijn eigen olie te hoog. Hoogstens was hij bereid op 34 dollar per vat te gaan zitten. Hoewel vele landen bereid waren die prijs dan maar te slikken kwam het er uiteindelijk toch niet door. Yamani kreeg bittere verwijten naar zijn hoofd, maar hij bleef er onbewogen onder: „Jullie doen dit alles jezelf aan", riep hij, „ik was bereid omhoog te gaan in prijs, maar jullie moeten dan naar beneden. En fors ook. Zij die het ergste ziek zijn moeten de zwaarste medicijnen nemen. En een ding moet duidelijk zijn: Saoedi-Arabië is niet ziek." De OPEC-conferentie sprong daarop.

Yamani deelde wel een aalmoes uit. Per 1 september verminderde hij zijn productie met een miljoen vaten, nog steeds niet genoeg om het overschot op de wereld-oliemarkt weg te nemen. De andere OPEC-landen waren daarom vanzelf wel gedwongen om laag te gaan, wilden ze niet met nog meer olie blijven zitten. De week na de OPEC-conferentie zakten ze bijna allemaal in prijs. De gemiddelde wereldprijs ging zelfs naar de door Yamani gewenste 34 dollar naar beneden, terwijl hij zelf niet eens de toezegging hoefde te doen om zijn eigen prijs op te trekken.

Aldus bleef Saoedi-Arabië voor het Westen de strohalm binnen het OPEC-kartel. En zo is de situatie ontstaan dat één feodaal regerend vorstenhuis in Ryad dé steunpilaar voor dat Westen is. Een wankele basis. De beloning – in de vorm van de omstreden wapenleveranties door Amerika aan dit regiem – zal echter daardoor niet uitblijven.

Rien Robijns

vaste prik

EGO naait je desnoods een oor extra aan

soldaat: bloedgroep o

kernoorlog: alleen de Hoop bleef op de bodem liggen

vrouwen: 't geheime wapen van een democratie

vredesschaken: een spel waarbij wit en zwart beide de kwaliteit offeren

weerstandmaatschappij

jongste dag: als de dag van gisteren

verkiezingen: bewinden laten

vrede: overlopen van vriendelijkheid

een soldaat is een mens
een mens is het hoogst-begaafde wezen op aarde

EGO: bewogen beweging

ondergronds kinderliedje uit Nevada:
op een klein stationnetje
's morgens in de vroege
hakke hakke puf
weg zijn wij

die precisiewapens maken het eindelijk weer tot een spel

het enige wat nog rest is de hoop dat er te weinig personeel is om de oorlog uit te voeren

was er maar één duivel

EGO lezen: uitstel van executie

bewapening: strategie van de begeerte

Kwaliteit zeer verschillend bij Nederlandse films

Twee Nederlandse films gingen onlangs kort na elkaar in première: één met veel voorpubliciteit, met duidelijke artistieke pretenties, met een regisseur met ervaring en een literair meesterwerk als ondergrond. De andere zonder enige poespas, het speelfilmdebuut van een niet zo gek bekende regisseur, met een vrijwel onbekende cast. En nu mag u raden welke het haalt, althans in mijn ogen. Jawel hoor, de laatste.

Jonne Severijn, vooraan in de veertig, kreeg zijn opleiding aan de Filmacademie in Amsterdam. Zes jaar lang was hij verbonden aan de directie voorlichting buitenland, bureau film, radio en televisie. Vanaf 1970 is hij zelfstandig cineast. Hij maakte sindsdien veel documentaires voor de overheid en in opdracht van de NOS. Bekend werd hij min of meer met zijn films voor Beeldspraak. Zijn debuut als speelfilmregisseur is de film „Come back”, een film die hij kon maken dankzij de medewerking van de Stichting Nationale Commissie Internationaal Jaar van Gehandicapten 1981. „Come back” gaat over een gehandicapte.

Ab Goeree is een jonge jazz-musicus met heel eigen opvattingen over muziek. Hij staat met zijn redelijk succesvol bandje aan de vooravond van een jazz-festival, als hij betrokken raakt bij een kettingbotsing. Aanvankelijk let je alleen maar op zijn gehavende mond: zal hij nog wel kunnen spelen, is zijn gebit niet beschadigd? Maar eenmaal in het ziekenhuis, blijkt na enige tijd dat hij

een dwarslaesie heeft, wat wil zeggen dat hij zijn leven lang vanaf zijn middel verlamd zal zijn. De artsen laten hem enige maanden in onzekerheid, maar een co-assistent kan dat niet langer aanzien en neemt de zware taak op zich, Ab op de hoogte te brengen.

Hij is invalide, afhankelijk, moet zijn levenlang een catheter dragen, kan de sex verder wel vergeten, om van de muziek maar te zwijgen.

Ab kan dit nieuws aanvankelijk niet verstouwen. Hij wordt geweldig obstinaat, wijst zijn vriendin en zijn vrouw de deur en ziet er niks meer in. Hij smijt zijn sax door de kamer van het ziekenhuis en wordt voor het verplegend personeel een onhoudbare patiënt. Tot hij in contact komt met een dominee, die zwaar verminkt uit een ontwikkelingsland is gekomen, maar die zoveel levensmoed tentoonspreidt en op die manier de goeie snaar bij Ab treft, dat die langzaam maar zeker uit zijn depressie komt.

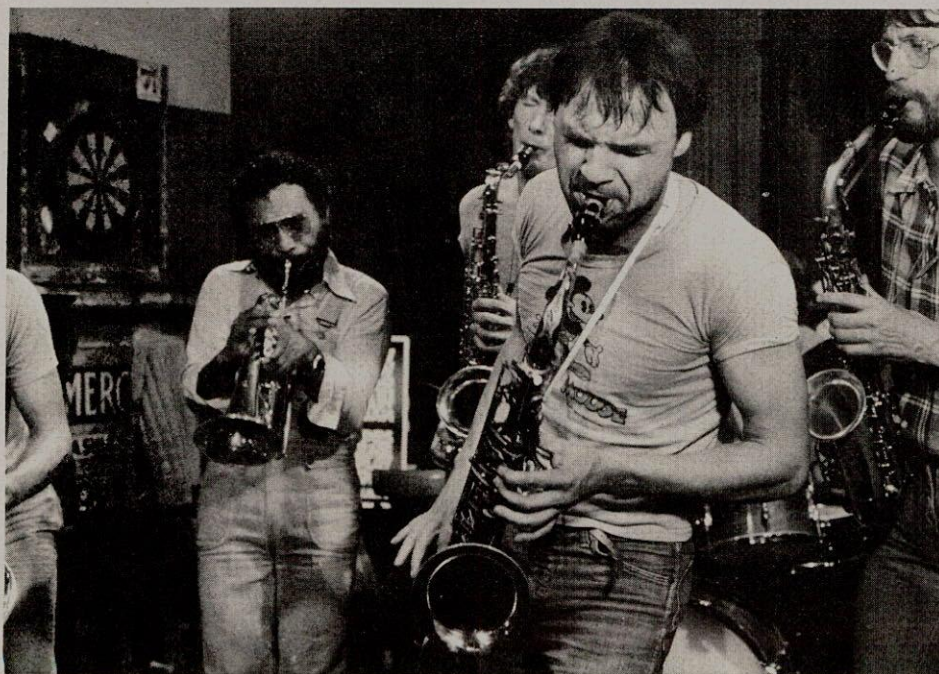
Hij bouwt een korte relatie op met een verpleegster, die hem duidelijk

maakt dat met een beetje deskundige hulp de sex best nog bereikbaar voor hem is, en dat helpt hem definitief weer in het goede spoor. Zijn vrouw, die een korte verhouding met een andere man was begonnen, blijkt toch nog van hem te houden, zijn band verzamelt hij weer om zich heen en hij treedt weer op, weliswaar in een rolstoel, maar moedig, sterk, overtuigd van de kracht van zijn muziek. Hij is er door. Zijn come back is een feit.

Als u nu denkt, dat dit een makkelijk, melodramatisch verhaaltje is, altijd goed voor een snufneus en een paar krokodilletranen, hebt u misschien gelijk, maar daar schuilt tegelijk de kracht in. De film is namelijk een stuk werkelijkheid, oprecht verteld, geloofwaardig gespeeld, zonder artistieke hoogstandjes, recht toe recht aan gefilmd, en zo hoort het eigenlijk. Theu Boermans, een mij volledig onbekend acteur, speelt de hoofdrol zó goed, dat je af en toe denkt: Jasses wat een klier, maar uiteindelijk toch bewondering voor hem krijgt. Zijn vrouw Marij is een heel acceptabel staaltje acteurspel van Silvia Millemcam, ook zo'n volslagen onbekende. Teuntje de Klerk, die vriendin Ingrid speelt, had ik wel eens gezien maar daar was ik niet kapot van, en ook deze keer niet. Kika Mol als fysiotherapeute maakt daarentegen wel grote indruk: de mate waarin ze begaan is met de patiënt, die haar af en toe honds behandelt, is bijzonder geloofwaardig. De muziek van Herman de Wit, uitgevoerd door leden van De Boven-ton, is prima voor de liefhebber van wat eigenzinnige jazzmuziek.

Al met al gewoon een hele goeie film om naar te kijken, over een onderwerp waar je als valide al gauw je ogen voor sluit.

En dan de tweede Nederlandse productie, **Twee vorstinnen en een vorst**, naar de boeken van Peskens (pseudoniem van de uitgever Geert van Oorschoot). Wat hebben we hier al veel over kunnen lezen. Over de liefde van de auteur voor de twee hoofdrolspeelsters, Kitty Courbois en Linda van Dijk. Over hoe lastig hij was ten opzichte van het scenario. Over het zoeken naar goede locaties, naar een goede hoofdrolspeler. Dure damesbladen kwamen met voorpublicaties en je werd steeds meer benieuwd naar het eindresultaat.

Theu Boermans met zijn band in „Come back”

Eric Clerckx en Linda van Dijk in „Twee vorstinnen en een vorst”

't Verhaal is gauw verteld: Aan het sterfbed van zijn moeder herinnert de auteur, in de film verteller, zich zijn hele jeugd. Hij werd heen en weer geslingerd tussen twee „vorstinnen”, zijn moeder en haar jongere zuster, zijn mooie tante. Voor zijn moeder koestert hij een aan ontzag grenzende liefde, zijn tante bemint hij met de ontluikende liefde van een zestienjarige. Zijn moeder is een vrouw met een onhollandse manier

van optreden: wie haar niet bevalt straft ze af, fel en direkt. Als ze weg wil, gaat ze, als ze terug wil komen, doet ze dat ook, en alles even spectaculair, woest, onbeheerst en ongecontroleerd. Toen ik het aan zat te kijken vond ik haar een onhebbelijk mens, een karikatuur, die geen seconde rekening hield met haar omgeving.

Het feit dat de zaal op een bepaald moment in lachen uitbarst, als moe-

der weer eens ergens de brand insteekt of iemand aftuigt, was voor mij het meest levende bewijs dat de film zijn doel voorbij is geschoten: de karakters worden niet verklaard, niet uitgediept, de hoogtepunten worden aaneengeregen, er wordt wat diepzinnig tussendoor gepraat (en dat hebben ze dan ook nog door de schrijver zelf laten doen, waardoor de man die hem spelen moet in de film, Max Croiset, er helemaal scheef tussen komt te zitten), de jonge Pessens trekt om de vijf minuten een voorhoofd vol rimpels, en daar blijft het dan eigenlijk bij.

We krijgen nog wel even zicht op de beeldige naaktheid van Linda van Dijk, in een naar mijn idee onnodig uitgesponnen liefdesscène met de hoofdrolspeler, maar dat redt de film toch ook niet.

De moeilijke hoofdrol wordt met werkelijke heldenmoed gespeeld door de jonge Vlaming Eric Clerckx, de vader die een schaduwfiguur blijft is een creatie van Jan Declair. De beide dames, Kitty Courbois en Linda van Dijk, zullen wel braaf hebben gedaan wat de regisseur wilde.

Vlissingen en Middelburg dienden als lokaties, en gelukkig kan niemand daar iets aan bederven: dat zijn schitterende plaatsen. De film als geheel, tenslotte, gaat mank aan pretenties, die niet worden waar gemaakt.

Leo van Opzeeland

in 't kort

In „*Lion of the desert*” speelt Anthony Quinn de figuur van Omar Mukhtar, een Lybische verzetsheld die zich met zijn Bedoeïenenstrijders gedurende twintig jaar teweert stelt tegen de fascistische overheersing van Italië. De film spitst zich toe op de periode tussen 1929 en 1931, wanneer Mussolini, om zijn gezicht te redden, besluit deze tegenstand tot elke prijs te breken. Nadat de Italiaanse troepen voortdurend in hinderlagen zijn gelokt, gaat Mussolini er met zijn meest bloedige generaals tegenaan en tenslotte wordt Omar Mukhtar gevangen genomen en opgehangen. Een hard verfilmde periode uit de vrij recente geschiedenis, waarin oorlog en onderdrukking in al zijn onrechtvaardigheid en verschrikking goed tot uiting komt. Prachtig van sfeer, schitterend verfilmde, met een karakteristieke hoofdrol van Anthony Quinn. Regie was in handen van Moustapha Akkad, andere belangrijke rollen worden vervuld

door Rod Steiger, Oliver Reed en Irene Papas.

„*Outland*” is een thriller die in de toekomst speelt. In een mijn op Jupiter werken mijnwerkers om kostbaar erts te delven. Ze werken op provisiebasis, en ze werken hard: de resultaten in vergelijking met andere mijnen zijn hoog. Sean Connery, die sheriff O'Neil speelt, ontdekt dat de arbeiders door de baas van de mijn-exploitatie dienst met drugs worden bewerkt om die hoge resultaten te behalen. Natuurlijk wordt die ontdekking hem niet in dank afgenomen en er wordt een grootscheeps opgezette jacht op hem geopend. 't Loopt allemaal goed af na wat spannende ogenblikken, die een extra dimensie krijgen doordat alles zich in de onheilspellende sfeer van een ruimtestation afspeelt. Goeie rol van Connery, maar toch geen echte must, daarvoor is het verhaal weer teveel een slechte Amerikaanse televisieserie. Regie was van Peter Hyams, die ook 't verhaal bedacht.

Tot mijn stomme verbazing had een van mijn jongere collega's zitten gapen bij „*History of the world part I*” van Mel Brooks, terwijl ik in maanden niet zo gelachen heb. Nu ga ik onherroepelijk door de knieën als ik Brooks alleen maar zie, zelfs al drinkt hij een kopje thee, dus helemaal objectief ben ik niet. Hij heeft dit keer de geschiedenis onder de

loep genomen, vanaf de Romeinse tijd tot en met de Franse revolutie, en daar weer een spektakel vol schabreuze grappen en dubbelzinnigheden van gemaakt, met grootheden als Dom Deluise, Madeline Kahn en Sid Ceasar in een paar van de vele hoofdrollen.

Mel Brooks (r.) in „History of the world”

Ik kan daar niet genoeg van krijgen, ik zou er een week onafgebroken naar kunnen kijken, maar 't schijnt helemaal een kwestie van smaak te zijn. Wees wel gewaarschuwd: scrupules kent Brooks niet. Hij put onbekommerd uit de Bijbel, en zegt ons toe dat we in het vervolg op deze film hoogtepunten als „Hitler op kunstschaatsen” en „Joden in de ruimte” kunnen verwachten!

L.v.O.

De politie dreigt een eenheidsworst te worden

Een gesprek met Jan Hopmans, ex ME-commandant

„Stel je voor, als protest tegen de nieuwe abortuswet bezetten pater Koopmans en zijn volgelingen de Bloemenhove-kliniek. De ME moet er aan te pas komen en het Overijsselse peloton, waarvan ik commandant was, moet assistentie verlenen. In mijn peloton zaten nogal wat zwaar-christelijke jongens uit Rijssen, Genemuiden, Urk en Staphorst. Overtuigde SGP-ers, voor wie abortus gelijk staat met moord. Zouden zulke politieagenten ingezet moeten worden om een abortuskliniek, desnoods met geweld, te ontzetten? Zouden zij geen recht hebben om als getuensbezwaarden te worden aangemerkt?”

Ondanks alle trammelant rond zijn persoon kan Jan Hopmans nog steeds zonder wrok praten over het politieapparaat en de ME. Hij betwijfelt van beide noch het nut noch het bestaansrecht, ondanks de kritiek die van verschillende kanten op het

functioneren van de politie, en in het bijzonder de ME, wordt gehoord.

Kun je het bestaansrecht van de ME duidelijk maken?

Als je er van uit gaat dat er zich grote openbare ordeverstoringen kun-

nen voordoen, denk aan rellen-schoppers en stenengooiers, maar vergeet ook de voetbalvelden niet, dan ontcom je er niet aan dat daar tegen opgetreden moet worden. Hoe kan je dat het beste doen? Met mensen die zo goed mogelijk getraind zijn, want alleen dan kan je met zo weinig mogelijk geweld zo veel mogelijk rendement hebben. Het beste is om het minder herkenbaar als machtsapparaat te doen, de ME is typisch herkenbaar als geweldsapparaat, maar in sommige gevallen zul je er niet aan kunnen ontkomen en dan is het alleen maar prettig, dat de ME bestaat uit politiemensen die het overgrote deel van hun normale taak achter het bureau doorbrengen of op straat werkzaam zijn.

Zoals de krijgsmacht geworteld is in de samenleving via zijn dienstplichtigen, zo heeft de ME zijn wortels in het gewone politieapparaat. Voor een krijgsmacht met dienstplichtigen is het alternatief een vrijwilligersleger. Wat is het alternatief voor de ME?

Dan kom je terecht in de sfeer van een oproerpolitie en dat is zonder meer gevaarlijk. Allereerst omdat de taak waar meer geweld bij gebruikt wordt zich afsplitst van het totale pakket politietaken. Veel erger is het resultaat. Je krijgt een groep politiemensen die alleen nog maar dat soort werk doen, die er diensengevolge ook hun mentaliteit naar gaan richten en die niet meer die genuanceerde kijk vanuit het algemene politiewerk meenemen. Je krijgt zonder enige twijfel een stelletje rouwdouwers.

Dat is een heel gevaarlijke ontwikkeling en in het verlengde daarvan heb ik ook moeite met de aanslag die door de marechaussee en andere militaire instanties wordt gedaan op een deel van de politietaak, omdat die mensen niet de mentaliteit van de gewone politiemensen meenemen. Ik denk dat je heel goed de beveiliging naar buiten en de beveiliging naar binnen moet scheiden en dat moet je niet laten vertroebelen door de marechaussee ook ordehandhavende taken te geven. Als het nodig is dat de krijgsmacht, waar de marechaussee toch een onderdeel van is, optreedt, dan mag dat alleen maar in de vorm van bijstand en niets anders. Dat doet zich bijv. voor wanneer de politie niet over de vereiste middelen (bijv. vrachtwagens) beschikt, maar dat is heel wat anders dan wanneer er ook ME-ers van de

DE KWESTIE HOPMANS

Jan Hopmans (28) was tot 1 september jl. luitenant bij de Rijkspolitie te Zwolle. Hij kwam in oktober vorig jaar in het nieuws, toen hij een brief schreef aan de algemeen inspecteur van het Korps Rijkspolitie, de generaal Plattèl. Hopmans verzocht in dat schrijven te worden vrijgesteld van deelneming aan acties van de ME tegen demonstranten bij de kerncentrale in Dodewaard.

Eerst kreeg hij uitstel tot na Dodewaard, later na een gesprek met generaal Plattèl, kwam er een compromis uit de bus. Jan Hopmans werd feitelijk ontheven van zijn ME-functie (commandant van het Overijsselse peloton van de ME) en kon zijn werk, als hoofd van de afdeling jeugdzaken, hervatten.

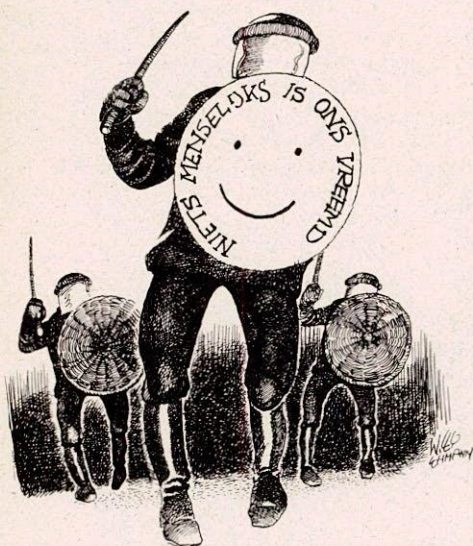
Zijn formele verzoek trok hij in, mede om het werk van een inmiddels tot stand gekomen commissie van de Nederlandse Politiebond niet te blokkeren. Deze commissie, waar Hopmans ook deel van uitmaakt, is momenteel druk bezig met een rapport over de voor- en nadelen van een regeling voor gewetensbezwaarde politiemannen. Zijn directe commandant, de kolonel Honcoop, kon zich met deze oplossing niet verenigen en verzocht de generaal Plattèl alsnog Hopmans over te plaatsen of te ontslaan. De kolonel Honcoop was van mening dat Hopmans de verhoudingen ernstig had verstoord vanwege het feit dat hij niet meer algemeen inzetbaar was. Hopmans liet het er niet bij zitten en er volgden gesprekken op het ministerie van Justitie. Uiteinde-

lijk werd de ontslagaanvraag, door de korpsleiding ingediend, afgewezen. Uit angst een precedent te scheppen gaf het Ministerie van Justitie geen motivering voor deze beslissing. Hopmans kon bij de politie blijven werken. Inmiddels was er een half jaar verstreken en de hele procedure had zoveel reacties opgeroepen, dat voor Hopmans de aardigheid er af was. Hij voelde er niets voor enerzijds „constant de gebeten hond” te zijn en anderzijds zichzelf „zelfcensuur op te leggen.”

Met ingang van 1 september nam hij ontslag bij de politie en aanvaardde een baan als part-time docent aan een middelbare opleiding voor sociaal en pedagogisch onderwijs.

EGO had een gesprek met Hopmans over de politie, de ME, de inzetbaarheid van de politiemann, gewetensbezwaren en de militarisering en verrechtsing van de politie.

marechaussee of arrestatie-eenheden van de marechaussee worden ingezet. Voor dit soort taken hebben we de politie.

Je zou eigenlijk verwachten dat de marechaussee zich niet zo gemakkelijk in die vechtersrol zou laten drukken. Zo'n aardige rol is het toch niet? Nee, dat lijkt mij ook niet. Hoewel... ik weet eigenlijk niet of ze het zo'n onaardige rol vinden...

De maatschappelijke uitkomst van een te frekwent marechaussee-optreden is in ieder geval niet best. Je groeit, als we niet oppassen, naar Belgische toestanden, daar opereert al een militaire oproerpolitie. Het lijkt mij dat de marechaussee zich gewoon bij zijn taak moet houden en dat is een politionele taak naar de krijgsmacht toe.

De politie en de ME treden op ter handhaving van de rechtsorde. Dat houdt in dat de politiemann kan worden ingezet voor zeer uiteenlopende taken. Je doelde daar al op met je voorbeeld van de SGP-politiemann uit Rijssen, die mogelijk wordt ingezet bij de ontzetting van een abortus-kliniek of, zoals in jouw geval, de kern-energiebezwaarde agent die moet optreden tegen Dodewaarddemonstranten. Verschillend tegen dingen aankijken is eigen aan de mens en toch zit je als politiemann in een instituut waarbinnen men veronderstelt, dat je mensen probleemloos overal voor kunt inzetten. Gaat dat inderdaad probleemloos?

Er is inderdaad een spanningsveld, waar ook Geert Schuurman in zijn artikel al over sprak (zie EGO aug/

sept. '81), tussen de individuele verantwoordelijkheid die je als politiemann voelt en het feit dat je als middel gebruikt wordt. Ik denk dat je, tegen de achtergrond van het handhaven van de rechtsorde, tot op zekere hoogte kunt optreden tegen mensen waar je het inhoudelijk mee eens bent. Maar iedereen heeft op een gegeven moment zijn grenzen en dan moet die individuele politiemann kunnen zeggen tot hier en niet verder.

En dat moet niet automatisch leiden tot „vertrek dan maar”.

Een politiemann kan, zo goed als ieder ander, op een gegeven moment ook in een gewetensconflict terecht komen? Het lijkt me wel. Als de politie uit mensen zou bestaan die dat niet konden, dan zou je een enge politie hebben. Het zou namelijk betekenen dat het geen mensen zijn.

Maar de Mobiele Eenheid (ME), de naam zegt het al, is een eenheid. Is er dan toch ruimte voor een politiemann met afwijkende opvattingen, die zich eventueel kunnen verdichten tot gewetensbezwaren, binnen het politie-apparaat?

Volgens mij wel. Als er een opdracht

komt van hogerhand dat de politie een bepaalde actie moet doen dan staat het boven elke discussie dat de politie **als apparaat** die opdracht ook moet uitvoeren. Hoe zich dat intern regelt is vers twee. Die stelling behoeft niet automatisch te betekenen, dat er dan ook op **iedere politiemann** een beroep moet worden gedaan. Er zijn politiemensen ongeschikt, omdat ze het aan hun hart hebben. Er zijn er die bij de ME weten weg te komen, omdat hun vrouw altijd zo nerveus wordt van dat 's nachts weg zijn. Weer anderen hebben een nieuw huis gekocht en de bouw van de carport wacht nu al twee jaar, omdat ze maar steeds op rellenbezoek zijn. Als

ME-er: orde en veiligheidsagent

dat allemaal redenen zijn waarom je voor bepaalde taken minder geschikt bent, waarom is dan één van de belangrijkste dingen die iemand heeft, namelijk zijn eigen verantwoordelijkheid, zijn eigen morele opvattingen, niet doorslaggevend voor ongeschiktheid?

Wat de overheid doet, of het nu defensie is met atoompacifisten in de krijgsmacht of justitie met bezwaarde ME-ers, is het probleem individualiseren. Er is in de overheidsvisie geen sprake van een algemeen probleem, er zijn slechts personen die problemen hebben. Als die individuen met problemen nu maar weg zijn, dan bestaat het probleem ook niet meer. We kunnen geen twee soorten personeel gebruiken is vaak de redenering. Wat vind je van die redenering?

Die formulering heb je minister De Ruiter ook horen gebruiken: „We kunnen geen twee soorten politie hebben”. Ik denk dat je, ook nu al, wel honderd verschillende soorten politiemensen hebt. De een kijkt nu eenmaal anders tegen de dingen aan dan de ander, maar op grond daarvan zijn mensen met bepaalde opvattingen niet hogerstaand dan anderen. Wanneer men bedoelt dat er één soort **politie** moet zijn, dan zeg ik akkoord, maar één soort **politieman**

daar ben ik tegen. Het is toch het meest logisch wanneer je een afspiegeling van de bevolking terugvindt binnen het politieapparaat?

En als je mensen met afwijkende opvattingen het politieapparaat uitzet? Dan wordt de politie een eenheids-worst.

Overigens doet zich iets tegenstrijdigs voor. Aan de ene kant moet de politie vermaatschappelijken, maar aan de andere kant wil men niet de konsekwenties aanvaarden wanneer die vermaatschappelijking gaat inhouden, dat er verschillende meningen en opvattingen over werk en taken het politieapparaat binnendringen.

Het gaat trouwens niet om grote aantallen en dat zullen het waarschijnlijk ook nooit worden. Het zal altijd wel

een verzoek blijven van een hele kleine, wisselende minderheid die het, afhankelijk van de zaak waarover het gaat, moeilijk vindt zich te laten inzetten.

In een politiestaat heb je geen problemen met de samenstelling van je politieapparaat, maar een democratie dient een open politiemacht te hebben. De prijs die je voor een open politieapparaat moet betalen is, dat sommige politiemensen niet altijd overal voor in te zetten zijn.

Je hoort momenteel voortdurend spreken over een toenemende militarisering van de politie. Denk aan Nijmegen, aan Amsterdam en recentelijk de inzet van de Genie bij de blokkade van de binnenvaartschippers. Hoe kijk jij aan tegen het toenemend beroep, dat er op de krijgsmacht wordt gedaan bij ordehandhaving?

Het is niet alleen bij ordehandhaving hoor. In Amsterdam bv. werken er, in het kader van de bijstand, al jaren marechaussees in burger bij de recherche. Het lijkt er onderhand op of de marechaussee graag politie wil worden.

Het is dus al veel omvattender dan men misschien denkt en weet.

'n Sluipende integratie van de

krijgsmacht binnen het politieapparaat?

Je ziet de marechaussee optreden bij de grote krakersrellen in Amsterdam. De BSB (Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten) wordt met automatische wapens op een hoogwerker naar boven gebracht, terwijl de rijkspoliteeenheden, die daar voor zijn opgeleid, worden geweerd. De militaire bijstand verliest hoe langer hoe meer het karakter van bijstand en daar ben ik een groot tegenstander van.

Maar ook de politiementaliteit lijkt zich wat te militariseren. De opleiding van de ME in Neerriijnen was altijd erg genuanceerd, maar daar lijkt men zich hoe langer hoe meer te spiegelen aan commando-opleidingen.

Hoe bedoel je dat?

Nou, met van de commando's afgekeken benaderingen, met overlevingstochten tot en met het slachten van levende kippen en dat soort dingen toe. Ik zie het nut er totaal niet van in. Het zou toch een erg vreemde indruk maken als ME-ers gingen jagen op de duiven op de Dam om aan eten te komen tijdens de volgende inzet in Amsterdam.

Verrechst de politie?

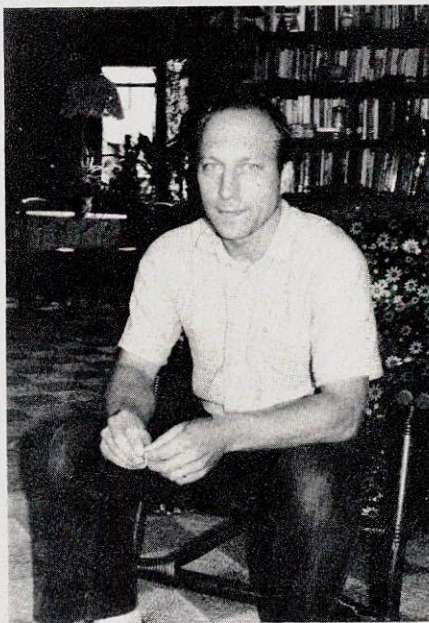
Menig politiemens is niet meer zo tolerant en is niet meer zo geneigd om naar alternatieven te zoeken. De mentaliteit verrechst zich inderdaad en het gevolg daarvan is, dat je een steeds grotere kloof krijgt tussen de mensen die er genuanceerd over denken en de nieuwe stroming. Je moet het rapport dat het WODC (het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van het ministerie van Justitie) heeft uitgebracht over Amsterdam maar eens lezen. Die hebben ME-ers, die in Amsterdam zijn ingezet op de Kroningsdag, vragen gesteld. Daaruit blijkt bijv. dat 42% een beperking van de persvrijheid wil; 54% van mening is dat het voor of tegen iets demonstreren beperkt moet worden en 36% van de ondervraagden kiest voor de beperking van de vrijheid om in het openbaar te zeggen wat men wil.

Dat zijn zorgelijke uitkomsten.

Het is niet alleen een momentopname, het is ook een ontwikkeling. Ik kan me herinneren dat men een jaar of vijf geleden op de politieschool zei: „Als eerst die oude hap maar

eens weg is, dan wordt alles anders.” Nu hoor je mensen van de bond en de korpsleiding zeggen: „Dat onderzoek is gehouden onder overwegend jonge politiemensen, maar als je ouder wordt dan word je genuanceerder en zal het beeld anders komen te liggen”.

Ik heb de genuanceerdheid van de ouderen ten aanzien van mijn eigen zaak niet groter ervaren dan bij de

jongere collega's. Integendeel, zou ik haast zeggen. Er is duidelijk een tendens naar verrechtsing bij de politie.

Geert Schuurman, die in de vorige EGO een artikel heeft geschreven over de politie met als titel „Middel of mens...?”, zegt, dat er een verandering is te bespeuren in het denken bij de politie. Hij ziet de verandering zich ontwikkelen in de richting van een grotere morele verantwoordelijkheid, die komt te liggen bij de indivi-

duele politiemens. Zie je dat ook zo?

Ik heb er tien jaar bij gezeten en als ik op die periode terugkijk zie ik helaas niet zoveel veranderingen. In de gehele maatschappij gaat de slinger een beetje terug. Zo rond 1975 hadden we de tolerantie-top, daarna zie je het minder worden. De maatschappij verrechst... Zonder enige twijfel zal de slechter wordende economische situatie daarop van invloed zijn...

De gastarbeiders die we eerst binnengehaald hebben om de olietanks schoon te maken willen we nu weer kwijt. Dat is slechts één voorbeeld. Nee, die toenemende morele verantwoordelijkheid bij de politie zie ik niet zo. Voor een deel van de politiemensen gaat het verhaal van Geert Schuurman wel op. Helaas slechts voor een deel.

Ik zei het zoëven al, en jammer genoeg zie ik het niet anders, ook de politie verrechst.

Wim Heij

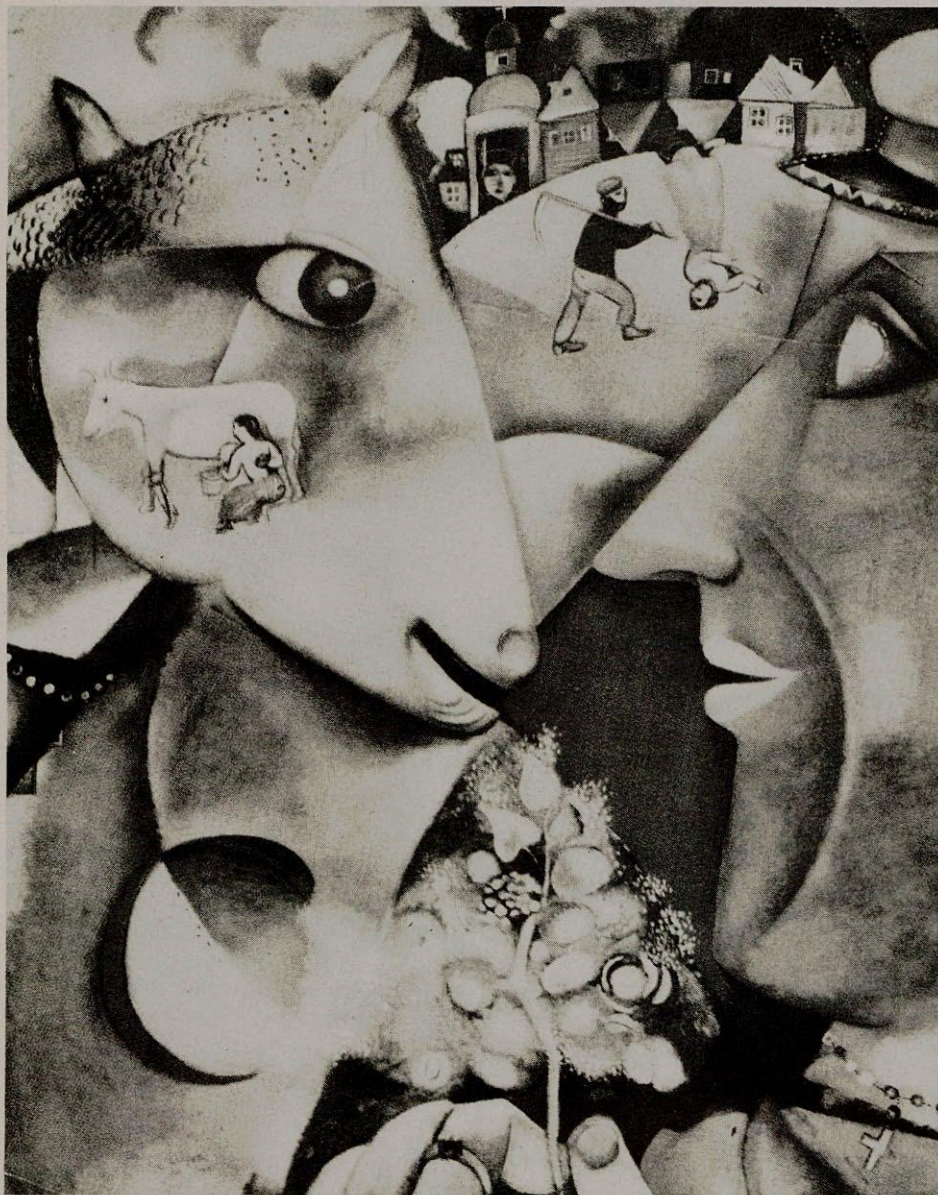
(foto's van ME-optreden in Amsterdam van Tuf van Vuuren)

bezitters: zij die ergens door worden bezeten

Marc Chagall

Als men de ambtelijke papieren mag geloven, dan werd de wereldberoemde schilder Marc Chagall op 7 juli 1887 als zoon van de magazijnbediende Zahar Segal en de winkelierster Feiga Ita, in het Russische dorp Witebsk, dicht bij de Poolse grens, geboren. Marc Chagall heeft tegen deze datum altijd wat wantrouwen gehad en acht het niet uitgesloten, dat zijn vader hem twee jaar jonger liet registreren om hem zodoende buiten de militaire dienst te houden.

Als kleine jongen was hij betrokken bij het kleurig en indrukwekkend leven van het zeer religieuze Joodse gezin. Herinneringen aan het ghetto, aan de godsdienstige familie- en dorpsgebruiken spelen in zijn oeuvre een zeer grote rol en werden door hem sprookjesachtig verbeeld. Al mogen zijn ouders geen grote rol hebben gespeeld in zijn kunstzinnige ontwikkeling, het gezin en de dorpsgemeenschap hebben een grote invloed daarop gehad. Zijn groot kunstenaarschap is zeer diep verankerd in zijn geboorteground.

Opleiding

In zijn woonplaats ging hij naar de Pen-akademie. Hier ontving hij zijn eerste lessen in kunstzinnige vorming. Als 20-jarige verliet hij Witebsk om zich in Sint Petersburg (nu Leningrad) verder te bekwamen. Daar bezoekt hij de Keizerlijke School voor Schone Kunsten.

In de jaren 1908-1909 kwam Marc in contact met de moderne kunst op een school, die door Bakst was geopend en die als het ware een venster op Parijs was. Vriendschap onderhield hij met Vinaver, een bekende advocaat en lid van de Doema, een soort volksvertegenwoordiging. Deze was niet in staat om Marc in verband met de Jodendiscriminatie in St. Petersburg te laten blijven. Vinaver stelde hem voor naar Rome of Parijs te gaan en hielp hem met een kleine maandelijkse toelage.

Parijs

Als Marc Chagall naar Parijs vertrekt wordt de kleinsteedse jongeman overrompeld door dit brandpunt der westerse beschaving. Hij maakt er kennis met de bewegingen en onderzoeken van de Parijse school, die zich juist op het kubisme heeft geworpen.

In La Ruche, een typische artiestenkolonie, huurt Chagall een atelier. In het oude tentoonstellingsgebouw in het centrum van Parijs bevindt hij zich opeens tussen kunstenaars, die intens zoeken naar andere vormen. Kubisme, fauvisme, futurisme, allemaal stromingen die juist in 1910 de wereld van de schilderkunst beroeren. Traditionele vormopvattingen zijn aan het wankelen gebracht.

„Voor ik in Parijs kwam, zat er geen zout in mijn brood”, zegt Chagall.

In de 4 jaren, die hij in Frankrijk's hoofdstad hardwerkend doorbrengt, heeft het kubisme wel een zekere invloed, maar toch blijft zijn eigen droomwereld zijn schilderkunst beheersen. Een fantastisch kleurrijk doek uit die tijd is: Ik en mijn dorp. Ook de Gele Kamer en het portret van zijn vader houden een belofte in.

Naar Rusland

1914: Oorlogswolken trekken samen. Chagall wil naar Witebsk, waar zijn verloofde Bella op hem wacht. Onderweg in Berlijn vindt zijn eerste tentoonstelling plaats in Der Sturm Galerie. Zijn werk wordt in kunstenaarskringen enthousiast begroet. Thuis gekomen schildert hij een portret van zijn moeder.

In 1915 treedt Chagall in het huwelijk met Bella Rosenfeld, die in zijn schilderijen en tekeningen vaak als vrouwenfiguur voorkomt. Uit dit jaar is het bij dit artikel geplaatste doek De verjaardag. Vreugde en geluk in beeld gebracht op een unieke wijze. Want een jaar later wordt hun dochter Ida geboren.

In 1917 tijdens de Russische revolu-

De violist, 1912

tie wordt Chagall aangesteld als commissaris voor de schone kunsten in het district Witebsk, op voorpraak van Lunatcharsky, die hij als banneling in Parijs ontmoet had. Hij sticht in zijn geboorteplaats een nieuwe school voor Schone Kunsten voor alle stromingen in de schilderkunst.

Ondertussen werd in Moskou een tentoonstelling gehouden van zijn nieuwste schilderijen. Onenigheid met Malevitch brengt hem er toe naar Moskou te verhuizen. Hier maakt hij muurschilderingen voor het Joodse Staatstheater. Ook ontwerpt hij costumes voor de Jiddische humorist Sholom Aleichem.

Terug in Parijs

Toch bevalt het Chagall in Rusland niet en hij besluit naar Frankrijk terug te keren. Bij een oponthoud in Berlijn probeert hij zijn schilderijen, die hij daar voor de tentoonstelling in 1914 had achtergelaten, terug te krijgen.

Tevergeefs, ze zijn verdwenen. In 1923 is Chagall weer met zijn gezin in Parijs, het middelpunt van zijn geliefd Frankrijk. Uitgever Vollard vraagt hem Gogol's Dode Zielen te illustreren en enkele jaren later de Fabels van La Fontaine. Vele schilderijen komen gereed. Chagall zit boordevol ideeën en kleurrijke dromen.

Uit die periode herinner ik me duidelijk Bella met anjer (1925), De rode bloemen en Chambon-sur-Lac (1926), De Paardrijdster (1931) en nog ontelbaar meer. Verrukkelijke schilderij-

Verjaardag, 1915

De paardrijdster, 1931

en, die warmte en liefde uitademen. Zijn werklust schijnt onbegrensd.

Moord over Europa

Maar een nieuwe oorlog is in voorbereiding. De fascistische Duitse horden overschrijden de grenzen van schier alle Europese landen.

In 1940 houdt het gezin Chagall zich schuil in het dal van de Loire, daarna in de buurt van Avignon. In 1941 nodigt het Museum voor Moderne kunst in New York hem uit en op de 23ste juni zet hij voet op Amerikaanse bodem. De dag daarvoor zijn de nazi's Rusland binnengetrokken. Enkele weken daarna was Witebsk bezet en grotendeels vernietigd.

In 1942 maakt Chagall ontwerpen in Mexico-city van costumes voor het ballet Aleko, naar een gedicht van Poesjkin met muziek van Tsjaikowsky en choreografie van Massine. Op 2 september 1944 sterft zijn geliefde vrouw Bella. Een grote tragedie in Chagall's leven. Toen aan het einde van de oorlog bekend werd dat in Hitlers concentratie-kampen een groot gedeelte van het Joodse volk was vermoord, was dat een slag die moeilijk voor hem te dragen viel.

Israël is de ziel

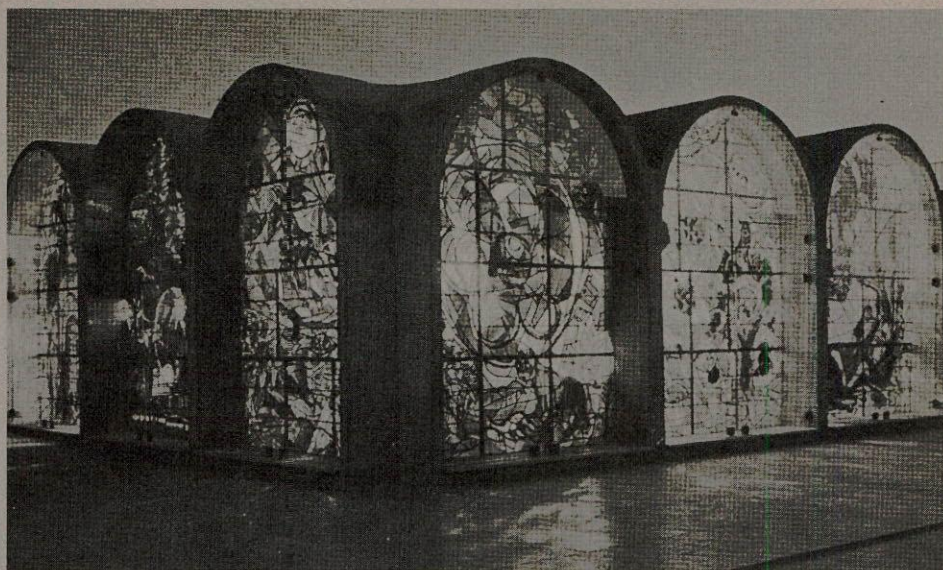
Als Chagall in 1947 weer naar Frankrijk terugkeert, vestigt hij zich in Orgeval, even buiten Parijs. Enkele jaren daarna gaat hij voorgoed in Cannes wonen. Hier toont hij grote inte- ▶

raket: blik op oneindig

resse in het ontwerpen van keramiek.

In 1951 vindt een tentoonstelling van zijn werken in Israël plaats. Eens zei Chagall: „Ik wilde een ongelooflijke kleur, die vond ik in Frankrijk. Israël is heel iets anders. Daar is de ziel. De ziel heeft alles wat men maar wil.”

Na verschillende reizen gaat Chagall zich ook op mozaïeken toeleggen. Hij maakt gebrandschilderde ramen voor de kathedraal van Metz, voor die van Reims en voor de synagoge

Glas in lood vensters Hadassah

van het Hadassah Medisch Centrum. Hij ontwerpt tapijten voor het nieuwe parlamentsgebouw in Jeruzalem. Vooral de 12 ramen van Hadassah zijn indrukwekkend in tekening en

kleur. Het is de poëzie van zijn jeugd, die hij altijd weer heeft geschilderd. Nergens leeft zij zo sterk en ongerept als in de ramen die hij maakte voor de nieuwe tempel bij Jeruzalem. Ondertussen beschilderde Chagall ook nog het plafond van de Opéra te Parijs.

Het was voor de regering van Israël niet gemakkelijk een kunstenaar te vinden die de decoratie van de Knesset (het parlamentsgebouw) zou verzorgen.

De geschiedenis van het Joodse volk zou er tot op de huidige dag toe in gesymboliseerd moeten worden. Op een indrukwekkende wijze heeft Marc Chagall zich van deze moeilijke opdracht gekwetend. In 1969 kwamen de door hem ontworpen tapijten en mozaïeken gereed, die op elke bezoeker van de Knesset een onvergetelijke indruk maken.

Museum

Chagall's Joodse fantasie is steeds in al zijn werk te bespeuren en zijn vereenvoudiging roept vaak dezelfde sfeer op als wat een kind zou hebben kunnen schilderen.

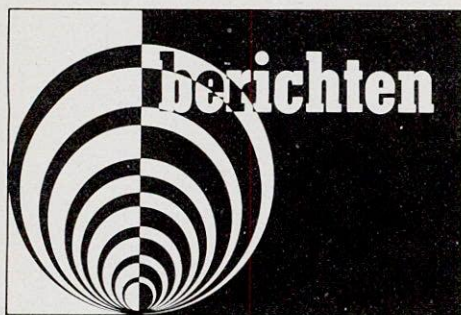
Toen Marc Chagall 86 jaar werd kreeg hij van de Franse regering een fraai geschenk: een museum voor zijn werken die gebaseerd zijn op bijbelse thema's. Het rechthoekig gebouw staat op een heuvel ten noorden van Nice.

Zo is Marc Chagall een der grootste kunstenaars geworden, die de wereld kent. Overal vindt men zijn werk. Hij is ook een man van de Provence geworden, die al 35 jaar de Franse nationaliteit bezit. Picasso, wiens 100ste geboortedag dit jaar herdacht wordt, dreigde hem met de hel, omdat hij als Jood Christus zo dikwijls uitbeelde. Maar achter de rug van Chagall zei hij: „Als hij schildert, weet je niet of hij waakt of slaapt. Er wonen engelen in zijn hoofd.”

Rabbi met wetsrol

Jan Kooijman

OPROEP

**Geen nieuwe atoomraketten in Europa;
niet in Nederland, noch in enig ander land.**

De jaren '80 kunnen van beslissende betekenis zijn voor de toekomst van de mensheid. De atomaire dreiging neemt toe, in Europa en elders op de wereld, NAVO en Warschaupact gaan voorop in het opeenstapelen van de meest vernietigende wapens, waarmee zij in staat zijn de wereld vele keren totaal te vernietigen. De modernisering van de nucleaire middellange afstands-raketten in beide militaire blokken, voegt hieraan een volgende en ingrijpende stap toe. De recente beslissing van de Amerikaanse president Reagan om de N-bom in productie te nemen is een nieuwe stap in de bewapeningswedloop en vergroot de kans op een beperkte kernoorlog.

Daartegenover staat een groeiend verzet. De vredesbewegingen in m.n. West Europa groeien en winnen zienderogen aan invloed. Zij streven naar een nieuw veiligheidsbeleid en verlangen van hun regering en parlement, dat deze met **eigen** initiatieven komen om aan een echte ontspanningspolitiek vorm te geven. Een meerzijdig en veelomvattend ontwapeningsproces moet op gang komen, waarbinnen een kernwapenvrij Europa een belangrijke stap is.

Onderstaand organisatiecomité, gesteund door talrijke buitenlandse vredesbewegingen uit de verschillende NAVO-landen, roept u op voor een grote demonstratie in Amsterdam op 21 november 1981.

Wij willen geen nieuwe atoomraketten in Europa; niet in Nederland, noch in enig ander land.

Wij willen dat de regering terugkomt op haar instemming met het NAVO-besluit van 12 december 1979 over de modernisering van de kernbewapening in West Europa. Wij willen dat de regering haar NAVO-partners verzoekt het besluit van 12 december 1979 in heroverweging te nemen.

Wij zijn allen geroepen ons met moed, fantasie en kracht tegen de dreigende ontwikkelingen te verdedigen en alternatieven voor de huidige militair-strategische politiek te ontwikkelen.
Sluit u aan bij de demonstratie van 21 november 1981!

Coördinatie-adres (voorlopig)
IKV, Anna Paulowna plein 3,
Den Haag, tel. 070-469756.

Organisatiecomité: IKV, Pax Christi,
Stop de N-bom, Vrouwen v. Vrede,
Vrouwen tegen Kernw., Platform rad.
Vredesgr., PvdA, PSP, PPR, CPN, VVDM.

ging samen met Alan Roberts op de muzikale toer en bracht met hem twee jaar in Europa door. Allerlei bekende Europese folk-festivals werden aangedaan in Duitsland, Zwitserland, Denemarken, Italië, Frankrijk en ook Nederland.

Na twee jaar optrekken met Alan Roberts ging hij samen met Donald Mac Dougall en dit duo werd erg populair in Engeland en Canada. Het laatste half jaar van 1980 speelde hij bij de bekende Schotse folk-groep Silly-Wizzard en deed tournees in Amerika, Nederland en Duitsland. Nu, na vijf jaar in verschillende combinaties gezeten te hebben, treedt Dougie Maclean op als solo-artiest.

Dougie Maclean, een folk-artiest met prima muziek, pakkende teksten en verschillende instrumenten, maken ieder optreden voor welk publiek ook, tot een boeiende aangelegenheid met een uitstekend eigen geluid.

**HMT de Huneberg te Havelte,
woensdagavond 4 november a.s.,
aanvang 20.30 uur.**

Paul Vonk

Folk-muziek in HMT in Havelte

Na een tijd lang enige rust op het punt van activiteiten in de HMT's start HMT de Huneberg in Havelte weer met een folk-avond. Voor folk-liefhebbers en anderen, die zich tijd en gelegenheid gunnen om kennis te maken met deze presentatievorm van tekst en muziek, waarbij het accent vaak op de tekst ligt.

Op woensdagavond 4 november a.s.

treedt in het HMT te Havelte de Schotse folk-artiest **Dougie Maclean** op.

Dougie Maclean is één van de meest talentvolle jonge solo folk-artiesten, die de laatste jaren in Schotland naar voren is gekomen. Hij kreeg bekendheid tijdens zijn periode bij de band „Tannahill Weavers”, waar hij viool en mandoline speelde en regelmatig leadzanger was. Na deze periode wilde hij zich concentreren op z'n eigen muziek en

*kernoorlog: uitkering
ineens*

boeken bladen brochures

Nieuwe Internationale Orde

De Nederlandse Vereniging Voor een Nieuwe Internationale Orde (NIO) heeft een boekje uitgebracht over haar doelstellingen en activiteiten. NIO wil zich vooral richten op noodzakelijke veranderingen in Nederland, waarbij ze de belangen van de armste bevolkingsgroepen in de derde wereld voorop stelt. Informatie hierover en over de verschillende werkgroepen van de NIO is te vinden in NIO-Info.

Dit boekje is te bestellen door overmaking van f 2,- op gironummer 5453 van NIO, Leliegracht 21 te Amsterdam, onder vermelding van NIO-Info.

Leven en overleven

Bij de NCRV-radio verscheen een boekje met als titel „Leven en Overleven”. Het bevat vier inleidingen, die werden gehouden ter gelegenheid van ir. A. Heystek als directeur van Elektro Rail te Utrecht. Deze ir.

prof. dr. ir. E. A. Muyderman („Techniek en Overleven”); de vredeopvoeder dr. Steven C. Derksen („Opvoeding en Overleven”) en prof. mr. dr. Bas de Gaay Fortman („Samen Overleven”).

De bijdragen zijn stuk voor stuk de moeite waard om er uitvoeriger aandacht aan te besteden, maar dat kan in deze rubriek niet. Geïnteresseerden kunnen „Leven en Overleven” bestellen door storting van f 3,- op giro 1253000 t.n.v. NCRV-uitgaven, Hilversum, onder vermelding van de titel.

Kernwapens

In de serie actuele politiek van de Stichting Vormingswerk van de PvdA verscheen onlangs een boekje van internationaal secretaris Maarten van Traa over de kernwapens. Het boekje schetst de ontwikkeling van het kernwapen, gaat in op de pogingen tot wapenbeheersing, de nieuwe kernwapens en de stellingname van de PvdA ten opzichte van de kernwapens.

De brochure beperkt zich tot het geven van inzicht in de rol die kernwapens in de internationale politiek spelen. De ethische onmogelijkheid van het kernwapen wordt weliswaar aangestipt, maar niet verder uitgewerkt. Het boekje „Kernwapens” door M. van Traa kan worden besteld door overmaking van f 2,50 op giro 3429600 t.n.v. Stichting Vormingswerk PvdA, Amsterdam, o.v.v. „81-4 kernwapens”.

Dienstweigeren

Dat de inzetbaarheid van een dienstplichtigenleger heden ten dage niet altijd rimpelloos verloopt heeft o.a. de Unifiluitzending ons laten zien. Dat het geen nieuw probleem is laat zich duidelijk lezen in de brochure „De Indonesië-dienstweigeraars” van Wim Robben.

Het is een studie over de Indonesië-weigeraars gedurende de periode 1945-1950. In dit tijdsbestek werden Nederlandse militairen, vrijwilligers of dienstplichtigen, naar Indonesië uitgezonden tot herstel van het Nederlandse gezag. Niet iedere dienstplichtige bleek bereid te zijn naar de verre kolonie te gaan. Gedurende deze periode werden in totaal 111.653 dienstplichtigen uitgezonden waarvan 5866 (1863 principiële weigeraars en 4003 deserteurs) als Indonesië-weigeraars te boek kwamen te staan. Over de omvang, de motieven van en de gevolgen voor deze weigeraars en deserteurs gaat dit onderzoek. Robben heeft in deze brochure getracht enig licht te werpen op een tot nog toe nauwelijks bekeken kant van het conflict tussen Nederland en Indonesië in de jaren 1945-1950.

De brochure „De Indonesië-weigeraars” van Wim Robben werd als SVAG-studie nr. 3 uitgegeven door de Stichting Voorlichting Actieve Geweldloosheid, Postbus 137 te Zwolle. Prijs f 5,-.

Hongarije 1956

Onlangs verscheen „In naam van de werkende klasse” van Sándor Kopácsi, met als ondertitel „Hongarije 1956: het dilemma van een politie-officier”. Het boek bevat het relaas van de Hongaarse opstand van 1956, verteld door een man, die er meer bij betrokken is geweest dan wie ook: Sándor Kopácsi. Ten tijde van de opstand was hij hoofdcommissaris van politie in Boedapest en had als taak de opstand de kop in te drukken. Hij behoorde echter al snel tot degenen, die dwars gingen liggen.

Vol idealen klom Kopácsi op van metaalbewerker, verzetsstrijder tot hoofdcommissaris van politie. In die laatste functie leert hij het cynisme van de Russen kennen en ervaart hoe zij met harde hand de satellietstaten regeren.

Dan komt het breekpunt: de opstand van 1956. Generaal Serov, destijds hoofd van de KGB en persoonlijke vijand van Kopácsi, had zich voorgenomen deze politiecommissaris „aan de hoogste boom van Boedapest op te hangen”.

Uiteindelijk weet Kopácsi Hongarije te ontvluchten.

Als kroongetuige van het drama van 1956 onthult hij wat de rol van de Russen vóór, tijdens en na de opstand was.

„In naam van de werkende klasse” van Sándor Kopácsi verscheen in de serie historische paperbacks bij Het Spectrum te Utrecht. Prijs f 16,50.

Vrouwelijke matrozen en soldaten

„Daar was laatst een meisje loos” is de titel van een historisch onderzoek naar Nederlandse vrouwen die, als man verkleed, kortere of langere tijd dienst hebben gedaan als matroos of soldaat (in de 17e en 18e eeuw). De titel van het boekje verwijst naar het bekende liedje waarin een meisje aanmonstert als matroos en eindigt als liefje van de kapitein. Twee jonge historici, Rudolf Dekker en Lotte

Heystek lid van de commissie gewetensbezwaren militaire dienst, was de mening toegedaan, dat je het geld beter aan iets zinnigers zou kunnen besteden dan aan een afscheidsreceptie. Daartoe werden vier personen uitgenodigd om, vanuit een verschillende invalshoek, een inleiding te houden over het thema „Leven en Overleven”.

De vier inleiders waren: de ethicus prof. dr. J. de Graaf („Menselijk Overleven”); de buitengewoon hoogleraar en Philips-medewerker

GEERTRUID TER BRUGGE. *„Daar was laatst een meisje loos”*
18de eeuw, gedrukt in de 19de eeuw
Dordrecht

van de Pol, hebben een uitgebreid onderzoek naar dit verschijnsel verricht in de Nederlandse archieven uit die tijd. Dit leverde bijna honderd echte gevallen op van vrouwen, die als man verkleed een mannenbestaan leidden en dat is vermoedelijk nog maar het topje van de ijsberg. Wie waren die vrouwen, door welke motieven werden ze gedreven, hoe wisten ze zich te handhaven in de ruige mannenwereld van leger en vloot, hoe oordelen hun tijdgenoten over hen?

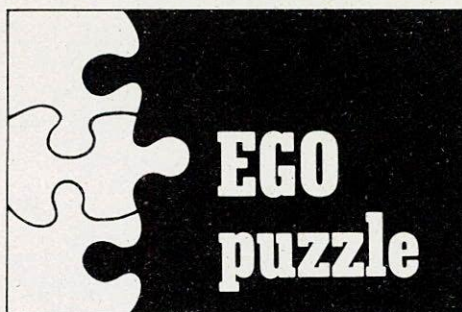
Op al deze vragen tracht deze studie een antwoord te geven. „Daar was laatst een meisje loos” werd uitgegeven door uitg. Ambo, Baarn. Prijs f 19,50.

A-bom slachtoffers

Net voor het verschijnen van dit nummer verscheen een aangrijpend boekje getiteld „De prijs van het overleven” door Janet Bruin.

Janet Bruin, die zowel de Amerikaanse als de Zwitserse nationaliteit bezit, schreef diverse boeken over ontwapening, sociaal welzijn en vrouwenorganisaties. Jarenlang reeds onderhoudt ze contacten met Japanse vredesbewegingen. In „De prijs van het overleven” vertellen Japanse vrouwen van de Vrouwensectie Atoomschichtoffers, zonder enige reserve, aan Janet Bruin hun levensverhalen. Het zijn stuk voor stuk dramatische herinneringen, die deze vrouwen haar vertelden; hun leven was en is nog steeds een hel. Janet Bruin schreef haar boekje als bijdrage in de strijd voor een toekomst zonder kernwapens – beter nog: zonder oorlogsdreiging. Met het oog op die strijd gaven de vrouwen prijs hoezeer zij hadden geleden, ook al deed het pijn dat te zeggen.

Voortzetting visitekaartjes

Win nu een prijs!

De kryptische zandloper in het aug/sept. nummer was blijkbaar te moeilijk, want er kwamen nauwelijks oplossingen binnen. Met de visitekaartjes uit het oktobernummer gaat het beter. En omdat er in december geen gewone EGO zal verschijnen (wel een dikke „20 jaar EGO!”), doen we het volgende aanbod:

1. we **verlengen de inzendtermijn** van de visitekaartjes in het oktobernummer van 10 november **tot 11 december** en
2. we tellen het aantal oplossingen van onderstaande visitekaartjes op bij de vorige.

Is het totaal aantal oplossingen van oktober en november samen minstens 25, dan maken we in het januarinummer **weer drie winnaars** bekend van boeken- of platenbonnen (van f 25,- f 15,- en f 10,-).

Hieronder dus weer vier nieuwe visitekaartjes, waaruit de beroepen geraaden kunnen worden door de letters in een andere volgorde te zetten.

A. Leng
Era

A. N. Eik
Elst

E. Neger
Hees

E. B. Nero
Groet

Stuur de oplossing, met vermelding van naam, adres en voorkeur voor boeken- of platenbon, **vóór 11 december a.s.** naar: EGO-redactie, Coornhert-huis, Oranje Nassaulaan 71, 3708 GC Zeist.

WORD ABONNEE

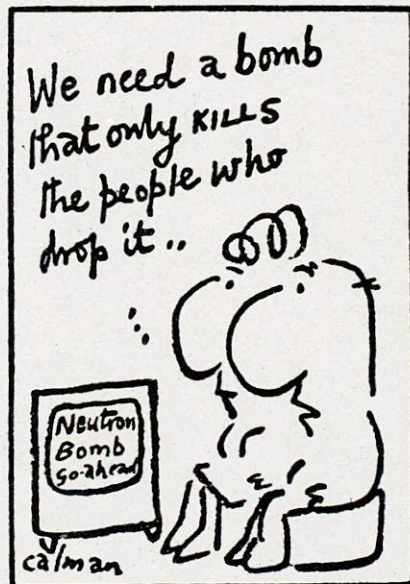
Je EGO daar kun je nooit buiten,
Abonneer je dus snel voor een prik,
Want zou je daar niet toe besluiten,
Dan verlies je toch zeker je IK!

Wie zich nu abonneert, krijgt nog enkele jaarboekjes als welkomstgeschenk. Stort f 12 op postgiro 480414 van Hoofdraadsman Hum. G.V. te Zeist, onder vermelding van „nieuwe abonnee”.

EGO OOK NA JE DIENSTTIJD

De inhoud blijft de lezer lang bij. Janet Bruin: De prijs van het overleven, werd uitgegeven bij Tiebosch te Amsterdam. Prijs f 9,60.

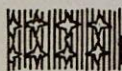
Wim Heij

Wat we nodig hebben is een bom die alleen de mensen doodt die er mee gooien . . .

Commentaar van Engelse cartoonist Calman in The Times op het in productie nemen van de neutronenbom in de Verenigde Staten.

EGO: vanzelfsprekend

VAN HET
PENTAGON*
iets nieuws
TOP SECRET

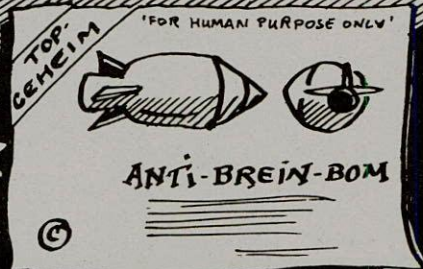
VAN HET
KREMLIN*
iets nieuws
SECRET

* DOORHALEN WAT NIET GEWENST IS.

MIJNE HEREN, VAN-
AF VANDAAG
is.....

...MAG IK U VOORSTELLEN: DE
ANTI-BREIN-BOM, DE TREFZÉ-
KERSTE ATOOMBOM OP AARDE...

..ZELFS DE NEUTRÖ-
NENBOM TOI KINDER-
SPEELGOED GEDEGRÄ-
DEERD.....

..DE BOM GELEIDT
ZICHZELF DOOR
OPGEVANGEN HER-
SEN IMPULSEN....
DUS... ZO GAUW
IEMAND EVEN
NADENKT.....
KRIGT IE DE
BOM OP Z'N KOP!!

EINDELOOS
GOED!!

DAT ZOU JE
WEL EENS DE
NOBELPRIJS
VOOR DE VREDE
KUNNEN
OPLEVEREN

HOE WEEET IK ZEKER
DAT IK 'M NIET ZELF
OP M'N HARSENS KRUG?

DAT IS NU
JUIST HET GENIALE..
..DEZE BOM VERNIE-
TIGT ALLEEN MEN-
SEN DIE HUN
VERSTAND...

..GEBRUIKEN.. DUS WJ
ZITTEN GOED.....

adriano